

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА "ОБЛІК І АУДИТ"

галузь знань: 07 "Управління та адміністрування"

спеціальність: 071 "Облік і оподаткування"

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

здобувача: Коваль Юлії Олексіївни _____

Науковий керівник: к.е.н., доцент Марчук У.О. _____

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

В.о. завідувача кафедри: к.е.н., доцент Степаненко О.І.
_____

Київ – 2023

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 91 сторінки.

Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 79 сторінках друкованого тексту.

Робота містить 8 таблиць, 36 рисунків, 1 додаток. Список використаних літературних джерел включає 74 найменувань.

«Організація обліку та оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва в умовах воєнного стану»

Ключові поняття роботи – суб'єкти малого підприємництва, організація обліку, організація оподаткування, умови воєнного стану, облікова політика, фінансова звітність.

Предметом дослідження є сукупність організаційних, теоретико-методичних та практичних питань з обліку та оподаткування діяльності суб'єкта малого підприємництва в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є організація обліку та оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва в умовах воєнного стану.

Мета дослідження полягає в системному дослідженні, узагальненні та критичній оцінці теоретичних положень та діючої практики організації обліку та оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва в умовах воєнного стану.

Завдання кваліфікаційної магістерської роботи:

- розглянути економічну сутність суб'єкту малого підприємництва в умовах воєнного стану;
- розкрити методику оптимізації побудови бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах - суб'єктах малого підприємництва в умовах воєнного стану;
- вивчити, як воєнний стан може впливати на діяльність суб'єктів малого

підприємництва в контексті економічних, правових і податкових аспектів;

- дослідити особливості оптимізації побудови бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах - суб'єктах малого підприємництва в умовах воєнного стану;

- вивчити вплив оптимізації на побудову бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах - суб'єктах малого підприємництва в умовах воєнного стану;

- дослідити, наскільки ефективні податкові стимули (наприклад, зниження ставок податків) для підтримки малих підприємств в умовах воєнного стану;

- провести дослідження щодо сучасних практик обліку і оподаткування малих підприємств, визначити переваги та недоліки існуючої системи;

- дослідити правове регулювання обліку і оподаткування малих підприємств в умовах воєнного стану, включаючи можливі зміни в законодавстві та податковій політиці;

- дослідити, як державні заходи, такі як фінансова підтримка і податкові пільги, впливають на малі підприємства в умовах воєнного стану.

За результатами проведеного дослідження наведено пропозиції щодо удосконалення обліку запасів ТОВ «Медичний центр «Зірка»», а саме: рекомендується змінити програмне забезпечення з програми «1С:Бухгалтерія» на спеціалізовану бухгалтерську програму для обліку діяльності СМП з розширеними можливостями для обліку запасів «MASTER:Бухгалтерія», оскільки це покращить облік запасів, при появі деталізації лікарських засобів у поєднанні з медичною програмою в форматі переносу даних.

Рік виконання кваліфікаційної роботи: 2023.

Рік захисту роботи – 2023.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	6
1.1 Місце та роль суб'єктів малого підприємництва у воєнний період	6
1.2 Інституціональні засади діяльності суб'єктів малого підприємництва в умовах воєнного стану.....	12
1.3 Міжнародна практика обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва в умовах ризиків.....	17
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	27
2.1 Формування облікової політики суб'єктів малого підприємництва	27
2.2 Документування господарських операцій суб'єктів малого підприємництва....	31
2.3 Облік операцій діяльності суб'єктів малого підприємництва в системі бухгалтерських рахунків	38
2.4 Розкриття інформації щодо формування фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва.....	45
2.5 Вдосконалення системи обліку для забезпечення фінансової стабільності суб'єктів малого бізнесу в умовах воєнного стану	50
РОЗДІЛ 3 ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	55
3.1 Програми державної підтримки суб'єктів малого підприємництва	55
3.2 Система оподаткування суб'єктів малого підприємництва України	66
3.3 Розробка стратегій зменшення податкового тиску та оптимізації оподаткування суб'єкта малого бізнесу в умовах воєнного стану	74
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ	90

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний світ, охоплений нестабільністю та неспокоєм, вимагає від суб'єктів малого підприємництва не лише економічного розвитку, але й гнучкості та адаптивності до непередбачуваних обставин. Умови воєнного стану, невизначеності та ризику визначають новий контекст для функціонування бізнесу, а тому виникає необхідність ретельного вивчення впливу цих умов на облік та оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Організація обліку та оподаткування стає ключовим аспектом ефективного управління фінансами та збереженням фінансової стійкості підприємств. Відмінності у режимі воєнного стану вимагають нових стратегій та методів, спрямованих на збереження фінансового забезпечення відповідності податковому законодавству в умовах ризику та обмежень.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної магістерської роботи є системне дослідження, узагальнення та критична оцінка теоретичних положень та діючої практики організації обліку та оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва в умовах воєнного стану.

Для досягнення поставленої мети в магістерській роботі вирішено основні **завдання:**

- розглянути економічну сутність суб'єкту малого підприємництва в умовах воєнного стану;
- розкрити методiku оптимізації побудови бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах - суб'єктах малого підприємництва в умовах воєнного стану;
- вивчити, як воєнний стан може впливати на діяльність суб'єктів малого підприємництва в контексті економічних, правових і податкових аспектів;
- дослідити особливості оптимізації побудови бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах - суб'єктах малого підприємництва в умовах воєнного стану;

- вивчити вплив оптимізації на побудову бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах - суб'єктах малого підприємництва в умовах воєнного стану;
- дослідити, наскільки ефективні податкові стимули (наприклад, зниження ставок податків) для підтримки малих підприємств в умовах воєнного стану;
- провести дослідження щодо сучасних практик обліку і оподаткування малих підприємств, визначити переваги та недоліки існуючої системи;
- дослідити правове регулювання обліку і оподаткування малих підприємств в умовах воєнного стану, включаючи можливі зміни в законодавстві та податковій політиці;
- дослідити, як державні заходи, такі як фінансова підтримка і податкові пільги, впливають на малі підприємства в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є організація обліку та оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва в умовах воєнного стану.

Предметом дослідження є сукупність організаційних, теоретико-методичних та практичних питань з обліку та оподаткування діяльності суб'єкта малого підприємництва в умовах воєнного стану.

Методологія дослідження ґрунтується на використанні загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів наукового пізнання, а саме: системний метод, який використовується для дослідження цілісності об'єкта - СМП та метод теоретичного узагальнення, що слугує для фіксування загальних ознак та властивостей об'єкта дослідження; абстрактно-логічний метод використовується для формулювання категорії, поняття, економічні теорії і гіпотези, висновків та рекомендацій для організації обліку та оподаткування діяльності СМП в умовах воєнного стану; статистичні методи слугують для збирання, обробки та аналізу інформації для побудови бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах; методи аналізу, групування і графічного зображення даних є для подання і викладення статистичних даних за допомогою графіків, таблиць тощо; метод узагальнення отриманих результатів використовується для фіксування та аналізу отриманих результатів

дослідження.

Апробація результатів. Для удосконалення обліку запасів ТОВ «Медичний центр «Зірка»» рекомендується змінити програмне забезпечення з програми «1С:Бухгалтерія» на спеціалізовану бухгалтерську програму для обліку діяльності СМП з розширеними можливостями для обліку запасів «MASTER:Бухгалтерія», оскільки це покращить облік запасів, при появі деталізації лікарських засобів у поєднанні з медичною програмою в форматі переносу даних (Довідка від 17.11.2023).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти Верховної ради України; Укази Президента; нормативні документи Міністерства Фінансів України; офіційні документи та матеріали державної служби статистики України; Постанови Кабінету Міністрів України; наукова література; праці вітчизняних та міжнародних вчених щодо організації обліку та оподаткування СМП в умовах воєнного стану; дані з мережі Інтернет; звітні, облікові, статистичні дані суб'єкта дослідження та результати власних спостережень автора.

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи складає 91 сторінки. У роботі представлено 8 таблиць, 36 рисунків, 1 додаток. Список використаних літературних джерел включає 74 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1 Місце та роль суб'єктів малого підприємництва у воєнний період

Результати військових дій на території України негативно впливають на функціонування та розвиток всіх суб'єктів бізнесу і завдають значних збитків економіці. Водночас, важливим аспектом є той факт, що українські підприємства продовжують працювати під час воєнних подій, що становить додаткове джерело доходів для державного бюджету та має велике значення для створення нових робочих місць. У зв'язку з цим, важливою виявляється необхідність розробити та впровадити раціональну та дієву державну стратегію сприяння розвитку підприємництва з метою створення сприятливих умов для його діяльності.

Загалом, економічна ситуація в будь якій країні значно залежить від розвитку малого та середнього бізнесу (далі МСБ). Ця сфера є однією із ключових соціо-економічних структур, яка визначає «середній клас», як основу для створення конкурентоздатної економіки. МСБ виконує функцію створення нових робочих місць та забезпечення зайнятості населення, сприяє розвитку конкурентного середовища, підтримує інновації та впровадження передових досягнень науково-технічного прогресу. У той же час вона є джерелом доходів для значної частини населення.

Мале та середнє підприємництво (далі МСП) має велике значення в економіці України, що підтверджується різнобічними показниками, такими як кількість підприємств, зайнятість, виробництво та реалізація продукції (товарів, робіт, послуг). Фактично 99,98% юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців (далі ФОП), які зареєстровані, можна віднести до категорії МСП. Ключові різниці між ФОП та

юридичними особами висвітлено у рисунку 1.1. Понад 7 мільйонів осіб, що становлять 82% всього працездатного населення України, зайняті у секторі МСП. Цей сектор відповідає за 65% загального обсягу продукції (товарів, робіт, послуг) та 64% валової доданої вартості у країні [1].

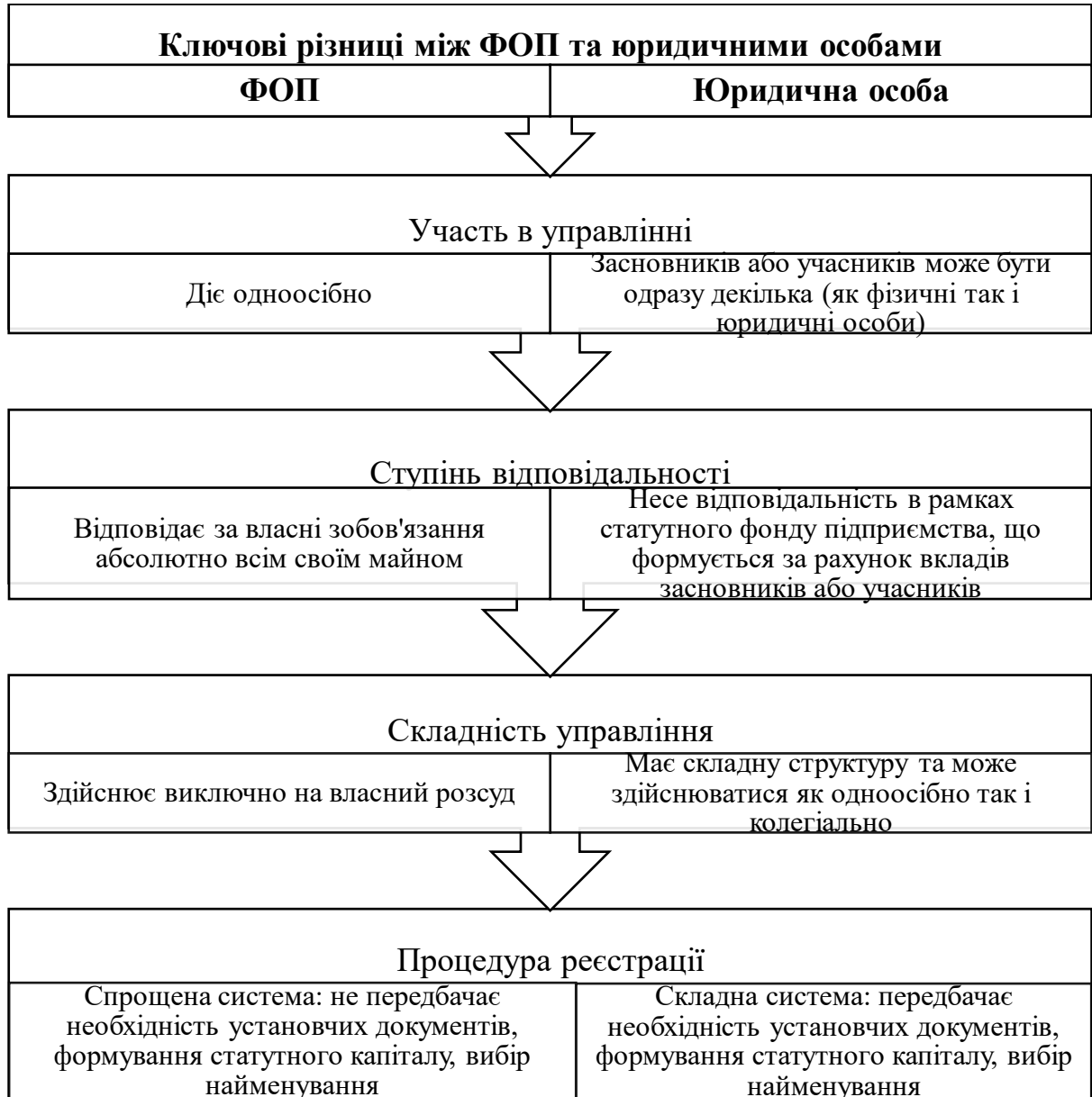

Рисунок 1.1 – Ключові різниці між ФОП та юридичними особами

Джерело: сформовано автором на основі [3; 4; 5]

У зв'язку із російською агресією більшість малих підприємств в Україні зазнали негативних наслідків. Причому до режиму часткової зайнятості або повного

припинення діяльності було змушено вийти 58% МСБ. 35% середніх підприємств, 43% малих підприємств та 62% мікропідприємств припинили експорт та не могли його відновити. Представники МСБ відчують гостру нестачу фінансових ресурсів та зіштовхуються з проблемами з їх залученням для забезпечення поточної господарської діяльності [2].

Незважаючи на усі перешкоди, у червні 2023 року було зареєстровано рекордну кількість ФОПів за останні три роки - понад 31 000. За даними сервісу «Опендатабот» найпопулярнішою галуззю в цей важливий період воєнних дій є роздрібна торгівля [3]. Упродовж першого півріччя 2023 року, загалом українці створили трохи менше 134 000 нових підприємницьких справ, що становить майже 70% від загальної кількості ФОПів зареєстрованих протягом усього 2022 року [4] (рисунок 1.2).

Рисунок 1.2 – Кількість нових ФОПів 2020-2023 роки

Джерело: Опендатабот [4]

Найбільш популярні галузі для відкриття нових справ не зазнали змін. Аналогічно до минулого року, протягом першої половини 2023 року, роздрібна торгівля залишається на першому місці за популярністю, з більш ніж тридцятьма восьми тисячами українців, які почали займатися цією діяльністю офіційно. На другому місці залишається КВЕД (класифікація видів економічної діяльності) «Комп'ютерне програмування, консультування та пов'язана з ними діяльність», який

був популярним ще до початку повномасштабного вторгнення.

У поточному 2023 році вже понад дванадцять тисяч підприємців розпочали свій бізнес в цій галузі (рисунок 1.3). Третє місце займає «Надання інших індивідуальних послуг», і в цій сфері зареєстрували свої справи більше восьми тисяч ФОПів.

Рисунок 1.3 – Топ-сфери діяльності новостворених ФОПів 2023 р.

Джерело: Опендатабот [4]

Місто Київ очолив список регіонів за кількістю новостворених ФОПів у першому півріччі 2023 року, з понад 19 000 новими реєстраціями (рисунок 1.4). Друге і третє місце зайняли Дніпровська та Львівські області з відповідно майже 12 000 та понад 10 000 новими ФОПами. Найнижчий рівень реєстрації спостерігається в регіонах, які повністю або частково окуповані, або де наразі тривають бойові дії.

Малий та середній бізнес сприяють створенню значної кількості робочих місць та виступають як каталізатор регіонального розвитку. Суб'єкти МСБ виявляють більшу мобільність у здатності адаптуватися до змін в економіці. Проте, для них відсутні фінансові «подушки безпеки», що робить важчим завдання виживати під час призупинення діяльності та збереження робочих місць. Саме тому важливо надавати підтримку МСП в Україні у процесі накопичення фінансових ресурсів.

Малі підприємства відіграють значну роль у ринковій економіці, функціонуючи як важлива складова дрібного виробництва та характеризуючись швидким поверненням витрат на виробництво. Вони сприяють поширенню можливостей на ринку вибору, забезпечують різноманітність товарів, послуг та нових робочих місць, а також призводять до послаблення монополізму у господарській діяльності.

Рисунок 1.4 – Географія ФОПів 2023 р.

Джерело: Опендатабот [4]

Розвиток малого підприємництва визначає ступінь економічної свободи, включаючи доступ до інформації, ресурсів та ринків. Він також має значущий вплив на обсяг попиту, розвиток ринків, стабільність національної валюти, конкурентоспроможність, доходи населення, податкову політику та формування ідеологічних пріоритетів.

Сучасна ринкова економіка приділяє особливе значення малим підприємствам, оскільки вони володіють здатністю протистояти монополістичним структурам та виступають як економічна основа для зниження темпів зростання цін. Малі

підприємства забезпечують рівновагу між інтересами різних учасників ринку, формують всі його сегменти та збагачують їх асортиментом продукції та послуг. Звідси випливає, що підтримка діяльності та розвитку малих підприємств є явною та невід'ємною потребою.

Малі підприємства оперативно реагують на зміни на ринку, надаючи економіці необхідну гнучкість, що призводить до швидкого росту. Ця особливість малого бізнесу набуває важливого значення в сучасних умовах, з огляду на швидку індивідуалізацію та різноманітність споживчого попиту, прискорений науково-технічний прогрес, зростання асортименту і різноманітності виготовлених товарів, робіт та послуг. Наприклад ТОВ «Медичний центр «Зірка»» є підприємством в медичній сфері та займається наданням медичних послуг, а саме медичне консультування та лікування у сфері спеціальної медицини лікарями-спеціалістами. В складні воєнні умови підприємство продовжує надавати свої послуги якісно та продовжує допомагати людям з покращенням їх здоров'я.

У воєнний період суб'єкти малого підприємництва відіграють важливу роль для підтримки обороноздатності країни та забезпечення її стабільності. Однак їхні можливості та ресурси можуть бути обмеженими через воєнний стан та обставини, що супроводжують воєнні конфлікти.

Під час війни збільшується попит на різноманітні військові товари і послуги, такі як військовий одяг, спеціальне обладнання, лікарські засоби та багато іншого. Малі підприємства можуть виробляти такі товари та послуги, або надавати підтримку для їх виробництва. Важливим аспектом воєнного конфлікту також є забезпечення безпеки комунікацій та інформаційних систем. Суб'єкти малого підприємництва у технологічній сфері можуть розробляти та підтримувати різноманітне програмне забезпечення та інших технологій для захисту важливих інформаційних потоків. Окрім забезпечення технологічної безпеки, наступним аспектом може виступати збільшення потреб в медичній допомозі. Малі підприємства у сфері медицини можуть виробляти медичні прилади, медикаменти або надавати послуги в галузі телемедицини або

телеконсультацій. Наприклад ТОВ «Медичний центр «Зірка»» допомагає діагностувати та лікувати внутрішні захворювання, оскільки надає послуги з ендоскопії. Також велику роль можуть відігравати СМП у сфері логістики. Будь які товари повинні бути перевезені чи доставлені, тому СМП у сфері логістики відіграють свою важливу роль. Вони можуть бути важливими для постачання і розподілу гуманітарної допомоги, продовольства та інших ресурсів необхідних у воєнний період.

1.2 Інституціональні засади діяльності суб'єктів малого підприємництва в умовах воєнного стану

Умови воєнного стану ставлять перед суб'єктами малого підприємництва складні завдання, вимагаючи адаптації та виживання в нелегких обставинах.

В умовах воєнного стану перед СМП ставляться не прості завдання (рисунок 1.5).

Завдання, які ставляться перед СМП під час воєнного стану	Організаційні принципи (набувають особливого значення для функціонування)
	Гнучкість та швидкість (швидка реакція – ключове уміння СМП)
	Співпраця та об'єднання ресурсів (разом із іншими СМП збільшує шанс на виживання та успіх)
	Диверсифікація продукції (полегшує вплив воєнних ризиків)
	Ефективне управління (незамінний аспект для збереження життєздатності бізнесу)
	Мобільність та адаптивність (допомога у виживанні в умовах незвичайних обставин)
	Розвиток інновацій (підсилює конкурентоспроможність під час кризових ситуацій)

Рисунок 1.5 – Завдання, які ставляться перед СМП під час воєнного стану

Джерело: сформовано автором на основі [5; 6; 7]

Організаційні принципи допомагають забезпечити стійкість та адаптивність бізнесу в невизначеності та подолати виклики, що виникають у непередбачуваних обставинах воєнного стану. Такі принципи є основними для забезпечення життєздатності та успішності суб'єктів малого підприємництва в умовах воєнного стану. Вони допомагають підприємствам зберегти гнучкість та здатність швидко адаптуватися до змін, що відбуваються в економічному та соціальному оточенні під час конфлікту. Шляхом розширення асортименту продукції, спрямування на місцевий ринок, ефективного використання ресурсів, керування ризиками та інноваційного розвитку підприємства можуть забезпечити свою стійкість у непередбачуваних умовах [8].

Організаційні принципи допомагають підприємствам знизити вплив воєнних ризиків та забезпечити можливість продовжувати діяльність навіть у важких умовах. Вони створюють фундамент для виживання, росту та розвитку суб'єктів малого підприємництва, а також сприяють стабільності та впевненості в майбутньому.

У сучасних умовах підприємці відчувають потребу в співпраці з іншими учасниками господарювання для ефективного вирішення викликів, які постають перед ними у сучасному світі. Під час військових конфліктів, ідея об'єднання у підприємницькій сфері та співпраці на регіональному та галузевому рівнях стає особливо актуальною і дозволяє швидко реагувати на зміни потреб ринку під час воєнних подій [9].

Законодавство дозволяє підприємцям об'єднувати свої зусилля шляхом укладення відповідних угод або формування господарських структур, чи то з юридичним статусом, чи без нього. В такий спосіб, основний акцент робиться на підсиленні ролі колективної господарської співпраці.

Реєстрація підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні підпорядкована Постанові Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 року під номером 209 «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану»[10].

Для внесення суб'єкта підприємницької діяльності до ЄДРПОУ, необхідно

відправити у відповідний орган державної статистики облікову картку визначеного зразка, а також необхідні нормативні та установчі документи. Це необхідно зробити протягом десяти днів після державної реєстрації/перереєстрації суб'єкта підприємницької діяльності або прийняття рішення/наказу/постанови щодо створення, включаючи філії, представництва, відділення тощо. Після включення до ЄДРПОУ суб'єкту підприємницької діяльності буде виданий ідентифікаційний код і коди класифікаційних ознак.

Особа, яка подає заяву має можливість передавати документи посадовій особі у формі електронних копій через різні засоби зв'язку, відповідно до вимог законодавства, яке регулює обіг електронних документів. При подачі документів у паперовому вигляді, вони повинні бути підписані за допомогою електронного підпису. Посадова особа має зобов'язання перевіряти цей електронний підпис через офіційний веб-сайт центрального органу, що відповідає за засвідчення електронних підписів, і реєструвати результати такої перевірки, за винятком ситуацій, коли доступ до цього веб-сайту відсутній. Для запобігання незаконним діям у сфері реєстрації, 12 травня 2022 року був прийнятий закон України №2255-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму протидії рейдерства» [11].

Діяльність Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань було обмежено унаслідок введення воєнного стану на всій території України. Питання, які стосуються державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, підпадають під регулювання Постанови Кабінету Міністрів України №209 від 6 березня 2022 року в умовах воєнного стану [12]. Таким чином даною постановою встановлено, що в умовах воєнного стану та впродовж одного місяця з дня його закінчення або скасування, реєстрація фізичних та або юридичних осіб підприємців та їх ліквідація здійснюється за особливими правилами.

Міністерство юстиції України зменшило кількість державних реєстраторів, які мають право проводити державну реєстрацію в умовах воєнного стану, включаючи

реєстрацію припинення підприємницької діяльності. Перелік таких реєстраторів постійно оновлюється і включає лише тих, які мають право приймати рішення та вносити дані до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань на основі поданих заяв.

Водночас, Міністерство юстиції України вважає припинення діяльності фізичних осіб-підприємців однією з найбільш необхідних і термінових процедур і допускає її проведення навіть в умовах воєнного стану попри обмежену діяльність Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань [12].

У підпункті чотири пункту один даної постанови зазначено, що державна реєстрація змін у даних про фізичних-осіб підприємців, яка надходить в електронній формі через Єдиний державний веб-портал електронних послуг, і за якою передбачена оплата адміністративного збору, здійснюється державними реєстраторами негайно і безкоштовно у вкорочені строки. Розподіл цих заяв між державними реєстраторами проводиться на основі кількості заяв, які кожен реєстратор опрацював протягом попереднього робочого тижня за допомогою Єдиного державного веб-порталу електронних послуг. Отже, фізичні особи-підприємці в період дії військового стану мають два варіанти подачі заяви про припинення своєї підприємницької діяльності (рисунок 1.6).

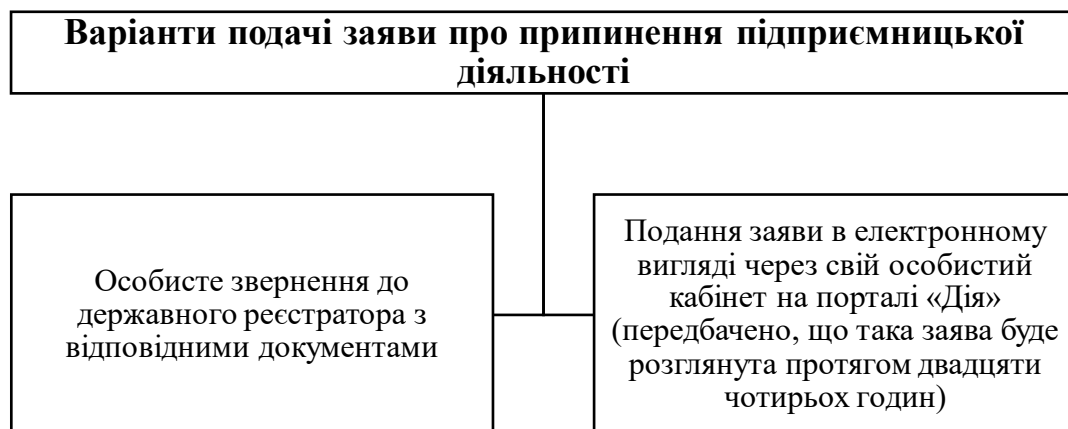

Рисунок 1.6 – Варіанти подачі заяви про припинення підприємницької діяльності

Джерело: сформовано автором на основі [11; 12]

Крім цього, з початку воєнного конфлікту ВРУ були внесені ряд змін до ПКУ, що стосується оподаткування фізичних осіб-підприємців. Таким чином, фізичні особи-підприємці, що входять до першої та другої груп оподаткування, отримали можливість не сплачувати єдиний податок та єдиний соціальний внесок з 1 квітня 2022 року і можливість подальшого звільнення від сплати єдиного соціального внеску протягом дванадцяти місяців після закінчення воєнного стану на території України. Крім того, протягом визначених місяців після припинення воєнного стану держава не має права вимагати сплати податків протягом цього періоду [13].

Для третьої групи оподаткування фізичних осіб-підприємців сплата єдиного соціального внеску стала необов'язковою, і вони були звільнені від сплати цього внеску за своїх найманих працівників, які були призвані до ЗСУ, інших захисних формувань, включаючи територіальну оборону.

Внаслідок військового нападу російською федерацією на території України, суб'єкти підприємницької діяльності втратили змогу виконувати свою діяльність належним чином. Згідно з чинним законодавством України, можливість визнання форс-мажорних обставин на підставі загальних ситуацій або діючих режимів не передбачено. У той же час, для визнання обставин непереборної сили, які можуть мати місце у конкретній ситуації, необхідна відповідність певним передумовам.

З цієї причини ТППУ оприлюднила офіційний лист, де визнає фактори, що стали форс-мажорними обставинами. В цьому листі зазначено, що з 24 лютого 2022 року і до завершення цих обставин, вони є надзвичайними, необоротними та об'єктивними для суб'єктів підприємницької діяльності та фізичних осіб, які мали зобов'язання за договорами, податковими або іншими правовими зобов'язаннями, виконання яких стало неможливим протягом встановленого терміну через настання форс-мажорних обставин/обставин непереборної сили [14].

Для отримання сертифікату підтверджуючи форс-мажорні обставини від ТППУ, потрібно подати заяву із відповідними документами, які їх підтверджують. На офіційному веб-сайті ТППУ розміщені шаблони для таких заяв та приклад їх

заповнення. Вартість такого сертифікату залежить від особи, яка подає заяву і типу заяви - термінової або звичайної. Під час розгляду заяви ТППУ має можливість робити запит додаткової інформації та документів. Заявки підлягають розгляду відповідно до наступних термінів: протягом семи робочих днів для суб'єктів підприємницької діяльності та протягом двадцяти одного робочого дня для фізичних осіб. Але зараз, через інтенсивну роботу ТППУ процес розгляду може бути довшим.

З березня місяця 2022 року було прийнято два закони ВРУ, які встановили змінені строки для сплати податків та подачі фінансової звітності, ввели тимчасову заборону на податкові перевірки і дозволили звільнити від відповідальності осіб, які вчасно не змогли розрахуватися з податками.

Значущою зміною стало дозволено всім компаніям з оборотом до 10 млрд грн перейти на спрощену систему оподаткування і сплачувати 2% від обороту, замість податку на прибуток 18% та ПДВ 20%. Фізичні особи-підприємці третьої групи оподаткування, які використовують спрощену систему, мали можливість сплачувати 2% від свого доходу замість 5% з березня 2022 року до серпня 2023 року.

1.3 Міжнародна практика обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва в умовах ризиків

За кордоном існує різна класифікація підприємств, яка відрізняється від системи класифікації, що існує в Україні. Наприклад, у багатьох країнах застосовується система, яка враховує розмір підприємства, його вид діяльності, форму власності та інші характеристики. Також часто використовується класифікація за галузями економіки, яка розділяє підприємства за видами діяльності, такими як виробництво, послуги, торгівля тощо.

Важливо враховувати, що кожна країна може мати свою власну систему класифікації підприємств відповідно до своїх національних особливостей та

економічної ситуації. Ця різноманітність у класифікаціях виникає через різні підходи до визначення та регулювання підприємництва в різних країнах.

Таким чином підсумуємо у таблиці 1.1 різниці у класифікації підприємств за річним доходом та чисельністю робітників на прикладі України, ЄС та США.

Таблиця 1.1 – Класифікація підприємств за річним доходом та чисельністю робітників

	Україна	ЄС	США
1	2	3	4
Мікро бізнес (підприємство)	Чисельність робітників не перевищує 10 осіб, річний дохід не перевищує 700 тис. євро, а балансова вартість активів не більше 350 тис. євро	Чисельність робітників не перевищує 10 осіб, мають річний обіг не більше 2 млн. євро	Відсутній
Малий бізнес (підприємство)	Чисельність робітників може складати від 10 до 50 осіб, загальна вартість активів складає від 350 тис. до 4 млн. євро, чистий дохід за рік не перевищує 8 млн. євро	Чисельність робітників менше ніж 50 осіб, мають річний обіг не більше 10 млн. євро	Чисельність робітників не більше ніж 1500 осіб, мають річний дохід менше 38,5 млн. доларів
Середній бізнес (підприємство)	Чисельність робітників може складати від 50 до 250 осіб, балансова вартість активів складає від 4 до 20 млн. євро, чистий дохід за рік від 8 до 40 млн. євро	Чисельність робітників не перевищує 250 осіб, мають річний обіг не більше 50 млн. євро	Чисельність робітників від 1500 до 2000 осіб, мають річний дохід від 38,5 млн. до 1 млрд. доларів
Великий бізнес (підприємство)	Чисельність робітників >250 осіб, вартість активів перевищує 20 млн. євро, чистий прибуток не менше 40 млн. євро	Чисельність робітників 250 осіб і більше, мають річний обіг понад 50 млн. євро	Чисельність робітників понад 2000 осіб, мають річний дохід понад 1 млрд. доларів

Джерело: складено автором самостійно на основі [67; 68; 69]

МСП формують основний стержень економіки Західної Європи. Значна більшість з них, а саме близько 90%, є мікрофірмами, що означає, що у них працює менше десяти осіб. У Німеччині діє приблизно три мільйони малих та середніх підприємств, які загалом наймають близько двадцяти мільйонів працівників.

Діапазон розмірів підприємств був визначений через різноманітність в їх структурі та підходах до ведення бізнесу та прийняття рішень. Організація EUROSTAT поділяє підприємства на 4 класи розміру (рисунок 1.7).

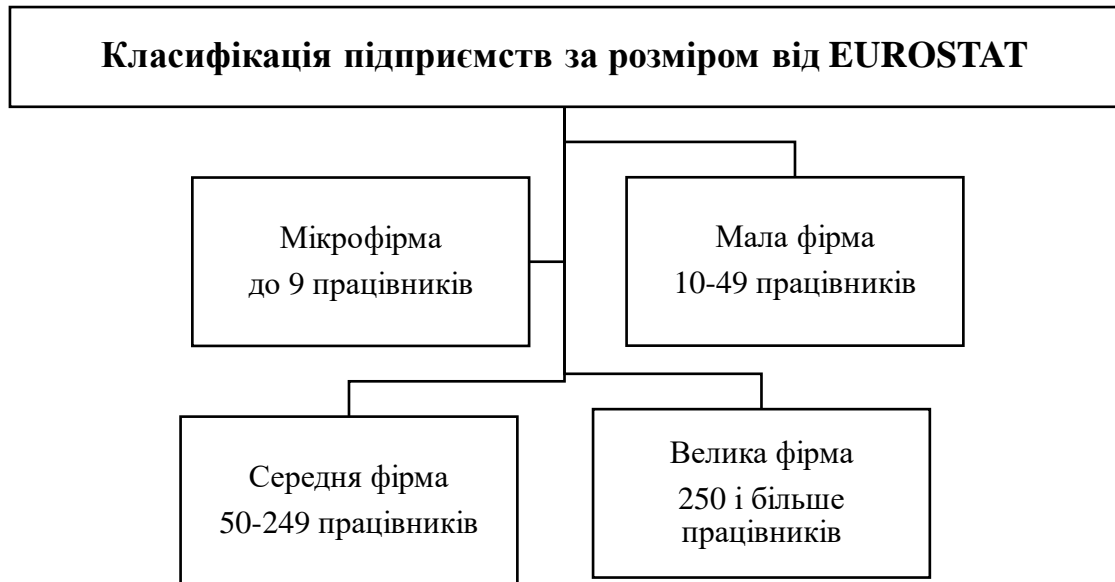

Рисунок 1.7 – Класифікація підприємств за розміром від EUROSTAT

Джерело: сформовано автором на основі [16]

Після розгляду класифікації підприємств, важливим етапом у сучасному бізнес-середовищі є управління ризиками. У світі постійних змін та військових конфліктів, глобалізації та швидкого технологічного прогресу, компанії стикаються з низкою внутрішніх та зовнішніх факторів, які можуть вплинути на їх діяльність. Управління ризиками є стратегічним інструментом, спрямованим на зниження можливих негативних наслідків та максимізації можливостей в воєнні та кризові періоди.

Успішне управління ризиками передбачає не тільки виявлення потенційних загроз, але і розробку стратегій для їх мінімізації або навіть трансформації їх в можливості подолання складних воєнних чи кризових часів. Компанії повинні

розвивати реалістичні плани для керування ризиками, орієнтовані на свою конкретну галузь та умови.

Управління ризиками використовує важливі поняття – ризик та невизначеність, щоб описати ситуації, коли фактичні результати певної події чи діяльності можуть відрізнитися від передбачених або прогнозованих значень. Ризик охоплює дві можливості: результат може бути або кращим, або гіршим, ніж попередньо сподівалися.

Зазвичай ризик вимірюється за кількісними параметрами, тоді як невизначеність не має такого конкретного вимірювання. Щодо невизначеності, цей термін використовується для опису ситуацій, коли неможливо призначити конкретну ймовірність настання події.

Управління ризиками – це цілісний формальний процес, що піддається постійному контролю, спрямований на визначення цілей, виявлення джерел невизначеності, аналіз цих невизначеностей та розробку стратегій управління для досягнення оптимальної рівноваги між ризиком та можливостями.

Зазвичай процес управління ризиками включає такі етапи, як ідентифікація, оцінка та моніторинг ризиків. Управління ризиками в організації повинно бути структуроване як процес, що спрямований з верхнього рівня до нижнього.

Спосіб, яким малі підприємства керують ризиками, залежить від переконань та підходу підприємців-засновників. В СМП не завжди спостерігається використання спеціальних методів для оптимізації окремих ризиків. Їх рішення зазвичай приймаються з орієнтацією загалом, а не на управління конкретними ризиками. Навіть при певному рівні виявлення та оцінки ризиків, власники малого бізнесу можуть відкинути певний ризик, просто не приділяючи йому увагу.

Зв'язок між управлінням ризиками та бізнес-плануванням виявляється у способі оцінки ризиків: ризики визначаються відповідно до записів в основному бюджеті. Порогові значення для ідентифікованих ризиків встановлюються без застосування математичних або статистичних методів. Плануються конкретні заходи,

які мають бути ухвалені, якщо показники ризику перевищують встановлені пороги, і процес визначення цих порогів включається до звітності.

З обмеженими ресурсами, які володіють малі та середні підприємства, не завжди можливо використовувати експертів з управління ризиками для проведення окремої процедури управління ризиками. Отже, взаємозв'язок між управлінням ризиками та бізнес-плануванням дозволяє забезпечити систематичну та всеосяжну оцінку ризиків в межах стандартної системи.

Для кращого розуміння бухгалтерського обліку та оподаткування за кордоном розглянемо детальніше декілька країн, таких як Канада, Польща та Єгипет. Канада є чудовою представницею високорозвиненої технологічної країни з високим рівнем життя. Польща є членом ЄС та на її прикладі можна побачити як за невеликий відрізок часу країна може розвинути свою економіку та зрости. Єгипет є країною в іншій частині світу та є Арабською Республікою.

Ця країна має як відмінні культурні так і економічні аспекти, активно розвиває свою інфраструктуру та веде міжнародну діяльність. Ці три країни дають змогу порівняти різні підходи до бухгалтерського обліку та оподаткування з різних куточків світу. Також порівняємо бухгалтерський облік та оподаткування в умовах ризиків цих країн з Україною за такими критеріями як: бухгалтерський облік, оподаткування та ризики.

Управління бухгалтерським обліком та оподаткуванням малих підприємств в Канаді в умовах ризиків включає ряд ключових аспектів. Малі підприємства в Канаді, як і в інших країнах, стикаються з різними ризиками, які можуть вплинути на їхню фінансову стійкість та відповідність податковому законодавству. Для ефективного управління цими ризиками необхідно приділяти особливу увагу практиці бухгалтерського обліку і оподаткування.

В Канаді малі підприємства стимулюються до ведення точного фінансового обліку та дотримання податкового законодавства, щоб гарантувати відповідність вимогам (рисунок 1.8).

Таким чином, управління бухгалтерським обліком та оподаткуванням малих підприємств в Канаді передбачає комплексний підхід до оцінки ризиків, активне планування та постійний моніторинг. З використанням передового досвіду та зверненням до фахівців, коли це необхідно, малі підприємства можуть ефективно впоратися з ризиками та забезпечити свою фінансову стійкість та відповідність податковому законодавству.

Ключові вимоги для відповідності законодавству	визначення потенційних ризиків пов'язаних з фінансовою та податковою діяльністю
	ведення вірної бухгалтерської інформації для відстеження доходів, витрат, активів та зобов'язань
	планування, для оптимізації податкових зобов'язань
	розробка стратегій для зниження виявлених ризиків
	звернення до фахівців з бухгалтерського обліку через складнощами з обліком
	використання бухгалтерських програм та інструментів для оптимізації фінансових процесів
	регулярний контроль за фінансовою діяльністю та дотриманням податкового законодавства
	врахування та обізнаність щодо змін в бухгалтерському та податковому обліках
	точна прозора фінансова звітність з відповідністю до усіх вимог

Рисунок 1.8 – Ключові вимоги для відповідності законодавству

Джерело: сформовано автором на основі [18; 19]

Щодо обліку і оподаткування малих підприємств, то підприємства в Польщі в умовах ризиків стикаються з певними викликами (рисунок 1.9).

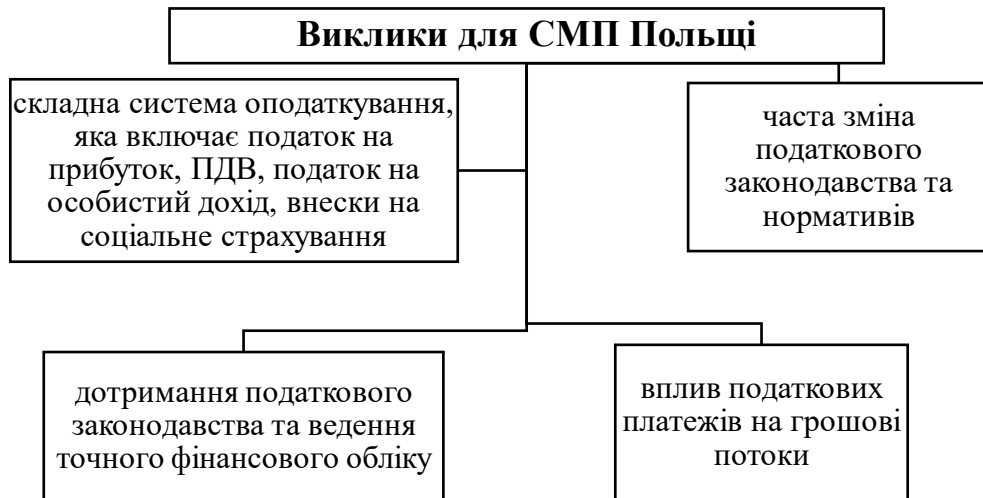

Рисунок 1.9 – Виклики для СМП Польщі

Джерело: сформовано автором на основі [20; 21]

Можна також виділити стратегії керування ризиками для малих підприємств в Польщі (рисунок 1.10)

Стратегії керування ризиками для СМП Польщі	консультування з сертифікованими бухгалтерами та податковими консультантами
	постійне навчання та підвищення кваліфікації власників бізнесу та фінансових працівників
	використання облікового програмного забезпечення для оптимізації фінансового управління
	впровадження внутрішнього контролю та перевірок у фінансових процесах
	створення прогнозів грошових потоків для допомоги планування податкових платежів
	розуміння доступних податкових пільг для СМП у своїх регіонах та видах діяльності
	проведення регулярних внутрішніх аудитів для виявлення розбіжностей та помилок в обліку
	правильне виставлення рахунків фактур та контроль за податковою звітністю з ПДВ
	регулярна оцінка фінансових ризиків та розробка планів їх пом'якшення

Рисунок 1.10 – Стратегії керування ризиками для СМП Польщі

Джерело: сформовано автором на основі [20; 21]

Підсумовуючи вищевикладене можна стверджувати, що керування обліком та оподаткуванням малих підприємств в Польщі передбачає навігацію у складній системі оподаткування та відстеження змін у правилах. З використанням професійного досвіду, технологій та стратегічного планування, малі підприємства можуть знизити ризики та забезпечити відповідність, оптимізуючи фінансовий результат.

Бухгалтерський облік і оподаткування в Єгипті суб'єктів малого бізнесу в Єгипті можуть піддаватися впливу різних ризикових факторів (рисунок 1.11).

Ризикові фактори для СМП Єгипту	інфляція, девальвація валюти, зміни на світових ринках
	зміна політики та регулювання податковою системою
	невірна сплата податків через не врахування законодавчих змін
	нерозуміння ставок ПДВ та вимог до рахунків-фактур, процедур звітності
	неправильне ведення бухгалтерського обліку
	волатильність обмінного курсу валют
	економічна невизначеність, що впливає на грошові потоки
	часті податкові перевірки, не дотримання трудового законодавства
	внутрішнє шахрайство та помилки, політична нестабільність

Рисунок 1.11 – Ризикові фактори для СМП Єгипту

Джерело: сформовано автором на основі [22; 23]

Для управління цими ризиками малим підприємствам в Єгипті можна надати певні рекомендації (рисунок 1.12).

Проводячи активне управління цими ризиками та залишаючись в курсі змін у бізнес-середовищі Єгипту, малі підприємства можуть покращити свою фінансову

стабільність, дотримуватися вимог і забезпечити довгостроковий успіх.

Рисунок 1.12 – Рекомендації для управління ризиками для СМП Єгипту

Джерело: сформовано автором на основі [22; 23]

Отже, проаналізувавши окремо бухгалтерський облік та оподаткування в умовах ризиків Канади, Польщі та Єгипту можемо порівняти їх з Україною (таблиці 1.2).

Таблиця 1.2 – Бухгалтерський облік та оподаткування в умовах ризиків

	Україна	Канада	Польща	Єгипет
Бухгалтерський облік	Застосування ПСБО (за потреби використання МСФЗ)	Використання МСФЗ (IFRS)	Використання МСБО	Здебільшого використання МСБО
Оподаткування	Регулюється ПКУ, з податком на прибуток та ПДВ серед ключових видів податків	Комбінована система оподаткування, зокрема корпоративний податок на прибуток та різноманітні податки на рівні провінцій	Має одну з найнижчих ставок корпоративного податку на прибуток, ПДВ тощо	Система оподаткування включає податок на прибуток, ПДВ тощо.
Ризики	Воєнний стан, зміни в законодавстві	Криза, зміни в законодавстві	Військова небезпека, криза, зміни в законодавстві	Криза, нестабільна економічна ситуація, зміни в законодавстві

Джерело: сформовано автором на основі [6; 7; 8; 18; 19; 20; 21; 22; 23]

Узагальнюючи вищевикладене можна стверджувати, що Україна, Польща та Єгипет використовують МСБО, що сприяє їхній відкритості до світового бізнесу, прозорості навіть в умовах ризиків, Канада тим часом має високий рівень гармонізації з міжнародними стандартами, що дозволяє їй швидше адаптуватися до ризиків та протистояти їм. В сфері обліку Канада вирізняється своєю складністю податкової системи, яка включає різні провінційні податки, але продовжує залишатися прозорою, коли Україна та Польща мають податкові системи, які весь час зазнають змін та піддаються коригуванням в умовах ризиків, а Єгипет в перш за все стикається з ризиками через нестабільну економічну ситуацію в країні.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що визначення місця та ролі малих підприємств у воєнний період визначило їхню важливість для економічної стабільності. Малі підприємства можуть відігравати значущу роль у підтримці економічної активності та забезпеченні робочих місць в умовах воєнного стану.

Аналіз інституціональних засад для СМП в умовах воєнного стану виявив важливість визначення чітких правил та механізмів підтримки для забезпечення їхньої життєдіяльності та розвитку.

Розгляд міжнародної практики обліку та оподаткування СМП в умовах ризиків підкреслив важливість гнучкості та адаптивності податкових систем. Наведені приклади практики з інших країн можуть слугувати цінними вказівками для вдосконалення системи оподаткування в контексті воєнного стану.

Загалом, розробка та впровадження ефективних стратегій обліку та оподаткування є важливим для підтримки СМП в умовах воєнного стану.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1 Формування облікової політики суб'єктів малого підприємництва

Головні фактори успішного управління господарською діяльністю малого підприємства та розробки стратегії для майбутнього розвитку в першу чергу обумовлені правильним формуванням облікової політики.

Умови воєнного стану створюють складні виклики для підприємств, і облікова політика стає одним із ключових інструментів управління, щоб забезпечити стабільність і виживання підприємства. Облікова політика в умовах воєнного стану повинна бути гнучкою і адаптованою до змін в економічному середовищі.

Загалом корективи в законодавстві в період воєнного стану кардинально не змінили підхід до формування облікової політики підприємства. Тому при коригуванні існуючої чи створення нової облікової політики підприємства мають керуватися усіма чинними законодавствами, які були впроваджені як до початку так і після введення воєнного положення.

Згідно із Законодавством України, включаючи Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність та Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Загальні вимоги до фінансової звітності», поняття «облікова політика» визначається як: «сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [25; 27].

На підставі наказу МФУ від 27 червня 2013 року під номером 635 було ухвалено нормативний акт під назвою «Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства» [24], який дозволяє використовувати методичні рекомендації різним юридичним особам, незалежно від їх організаційно-правових форм

господарювання та форм власності, за винятком банків, бюджетних установ і підприємств, які відповідно до законодавства використовують міжнародні стандарти фінансової звітності. Це означає, що суб'єкти малого підприємництва також мають право користуватися Методичними рекомендаціями МФУ.

Суб'єкт малого підприємництва має прийняти методи та правила організації обліку, які забезпечать надання об'єктивної, корисної та своєчасної інформації про його діяльність для внутрішнього управління та публічної звітності. Облікова політика підприємства виступає як ключовий інструмент, що дозволяє раціонально поєднувати державне регулювання з ініціативою самого суб'єкта малого підприємництва в контексті організації та проведення бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану. Облікова політика підприємства має базуватися на принципах, які визначені в ЗУ №996-XIV від 16 липня 1999 року [27]. Серед цих принципів важливі наступні: повнота відображення, автономність, послідовність, безперервність, належне нарахування та відповідність доходів та витрат, переваження сутності над формою та використання єдиного грошового примірника.

Аналіз теоретичних основ, організаційних та методичних аспектів облікової політики, які проводять різні суб'єкти господарювання, може бути використаний для розробки правил облікової політики в умовах воєнного стану в двох основних аспектах, що сприятиме покращенню якості облікової інформації, яка використовується для управління малими підприємствами (рисунок 2.1).

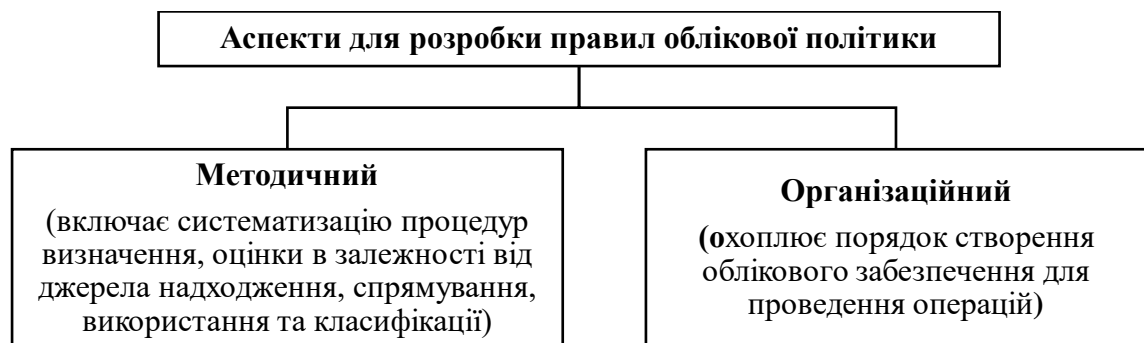

Рисунок 2.1 – Аспекти для розробки правил облікової політики

Джерело: сформовано автором на основі [26]

При встановленні облікової політики СМП важливим питанням є визначення її компонентів. У сучасних економічних дослідженнях в період воєнного часу існує підхід до розрізнення облікової політики на такі складові: методичну, організаційну та технічну. Кожна зі складових облікової політики підприємства, яка відповідає певному рівню бухгалтерської системи, містить конкретні об'єкти, для яких можна розглядати альтернативні варіанти - елементи. Організаційна частина формується перед методичною та технічними складовими і включає об'єкти, які сприяють встановленню зав'язків при організації бухгалтерських підрозділів та визначенню їхньої ролі в структурі управління та виробництва підприємств [26].

Формування облікової політики для малого підприємства включає кілька послідовних кроків (рисунок 2.2).

Послідовні кроки формування облікової політики для малого підприємства	1. визначення об'єкта та предмета облікової політики, яке охоплює всі аспекти бухгалтерського обліку
	2. встановлення умов, явищ та процесів, які мають вплив на створення облікової політики
	3. аналіз загальноприйнятих припущень, що стосуються структури облікової політики
	4. вибір методів та підходів до ведення обліку, які найкраще підходять для конкретного підприємства
	5. <u>формалізація облікової політики у вигляді офіційного документа, такого як наказ чи розпорядження</u>

Рисунок 2.2 – Послідовні кроки формування облікової політики для малого підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [24]

У Наказі про облікову політику малого підприємства фіксуються ключові аспекти (рисунок 2.3).

Ключові аспекти формування облікової політики малого підприємства	визначення вибору спрощеної форми ведення бухгалтерського обліку
	встановлення правил документообігу та методів обробки облікової інформації
	використання спрощеного плану рахунків для бухгалтерського обліку
	встановлення системи та форми внутрішнього обліку, звітності та контролю операцій в господарстві
	визначення порядку проведення інвентаризації активів та зобов'язань з метою забезпечення достовірності обліку та фінансової звітності підприємства

Рисунок 2.3 – Ключові аспекти формування облікової політики малого підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [28; 29]

Крім того, до розпорядчого документа, який визначає облікову політику підприємства, рекомендується також додати питання:

- вибір ведення обліку та організації обліку
- розгляд можливості використання загального або спрощеного плану рахунків для бухгалтерського обліку активів, капіталу та зобов'язань
- визначення процедур для складання фінансової звітності (загальної або спрощеної форми).

Всі ці компоненти становлять основу для розробки та впровадження власної облікової політики на підприємстві як в звичайних умовах так і в умовах воєнного стану. Невиконання цих аспектів, якщо немає вагомих обґрунтувань, може призвести до спотворення інформації щодо фінансового стану підприємства та результатів його діяльності. В певних обставинах це може бути розцінено як некоректне ведення бухгалтерського обліку [29].

Медичне підприємство ТОВ «Медичний центр «Зірка»» було створене під час воєнного стану та формувало свою облікову політику незабаром після початку воєнного стану. Облікова політика підприємства ТОВ «Медичний центр «Зірка»»

створена відповідно до вимог ЗУ №996-XIV від 16.07.1999 року. В обліковій політиці підприємства приділено увагу правильності ведення обліку банківських операцій, основних засобів, запасів, дебіторської заборгованості, доходів і витрат, а також інвентаризації матеріальних цінностей. Бухгалтерський облік ТОВ «Медичний центр «Зірка»» ведеться одноосібно та централізовано головним бухгалтером. Для ведення обліку застосовується програмне забезпечення «1С:Бухгалтерія».

Таким чином, зміст облікової політики фіксується у спеціальному Наказі про облікову політику, і головний бухгалтер підприємства несе відповідальність за його розробку і формування. Після схвалення керівником підприємства, цей наказ набуває юридичної сили. Наказ про облікову політику служить основним документом, що використовується обліковою службою суб'єкта малого підприємництва протягом всього періоду його діяльності для реєстрації кожної операції в обліку. Основний зміст облікової політики визначається стратегією сталого розвитку підприємства та завданнями, що визначені власниками.

2.2 Документування господарських операцій суб'єктів малого підприємництва

Правильна організація обігу документів має велике значення для будь-якого підприємства, оскільки вона суттєво впливає на загальну ефективність його функціонування. Точність і продуктивність бухгалтерського обліку в значній мірі залежить від коректності організації процесу обігу документів.

Здійснення бухгалтерського обліку передбачає, що важливо належним чином та об'єктивно відображати всі оцінені події та факти у господарському житті у первинних документах завдяки процесу документування [43].

Документообіг - це систематизований процес переміщення документів та виконання різних облікових операцій від моменту отримання/створення до моменту

їх зберігання в архіві.

При неправильній організації документообігу на підприємстві можуть виникати проблеми (рисунок 2.4)

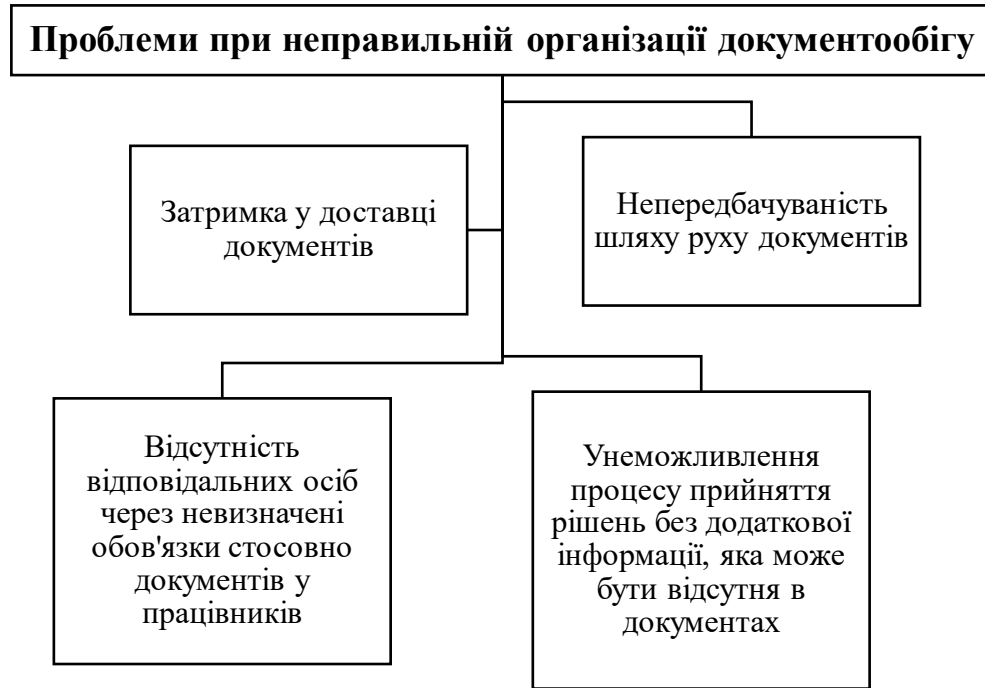

Рисунок 2.4 – Проблеми при неправильній організації документообігу

Джерело: складено на основі [44].

Необхідно забезпечити сталість та безперервність руху документів, уникати затримок та нагромаджень. Тому розробляють розклади документообігу для кожного типу документів на відповідних робочих місцях.

У ньому встановлюється логічний порядок обігу документів і визначається робота, яку виконують усі відділи або посадові особи в усьому процесі. Також у плані вказуються імена конкретних осіб, які несуть відповідальність за виконання визначених процедур та вчасну обробку та оформлення документів.

Схему документообігу зазвичай розробляє головний бухгалтер, визначаючи виконавців та терміни виконання завдань.

Затвердження схеми здійснюється керівником підприємства. У процесі

організації документообігу потрібно дотримуватися принципів документообігу (рисунок 2.5).

Рисунок 2.5 – Принципи організації документообігу

Джерело: складено на основі [45]

При роботі з документами можуть виникати декілька етапів їх обробки, які виконують різні посадові особи, такі як керівник та канцелярія (рисунок 2.6).

У останні роки збільшився обсяг документації, що пояснюється ростом потреби в інформації для ефективного управління, що в свою чергу викликано глобалізацією.

У таких умовах традиційні методи роботи з документами стають менш ефективними, оскільки архіви з паперовими документами не тільки потребують значних просторових ресурсів, але й характеризуються обмеженим доступом та повільним пошуком необхідної інформації [27].

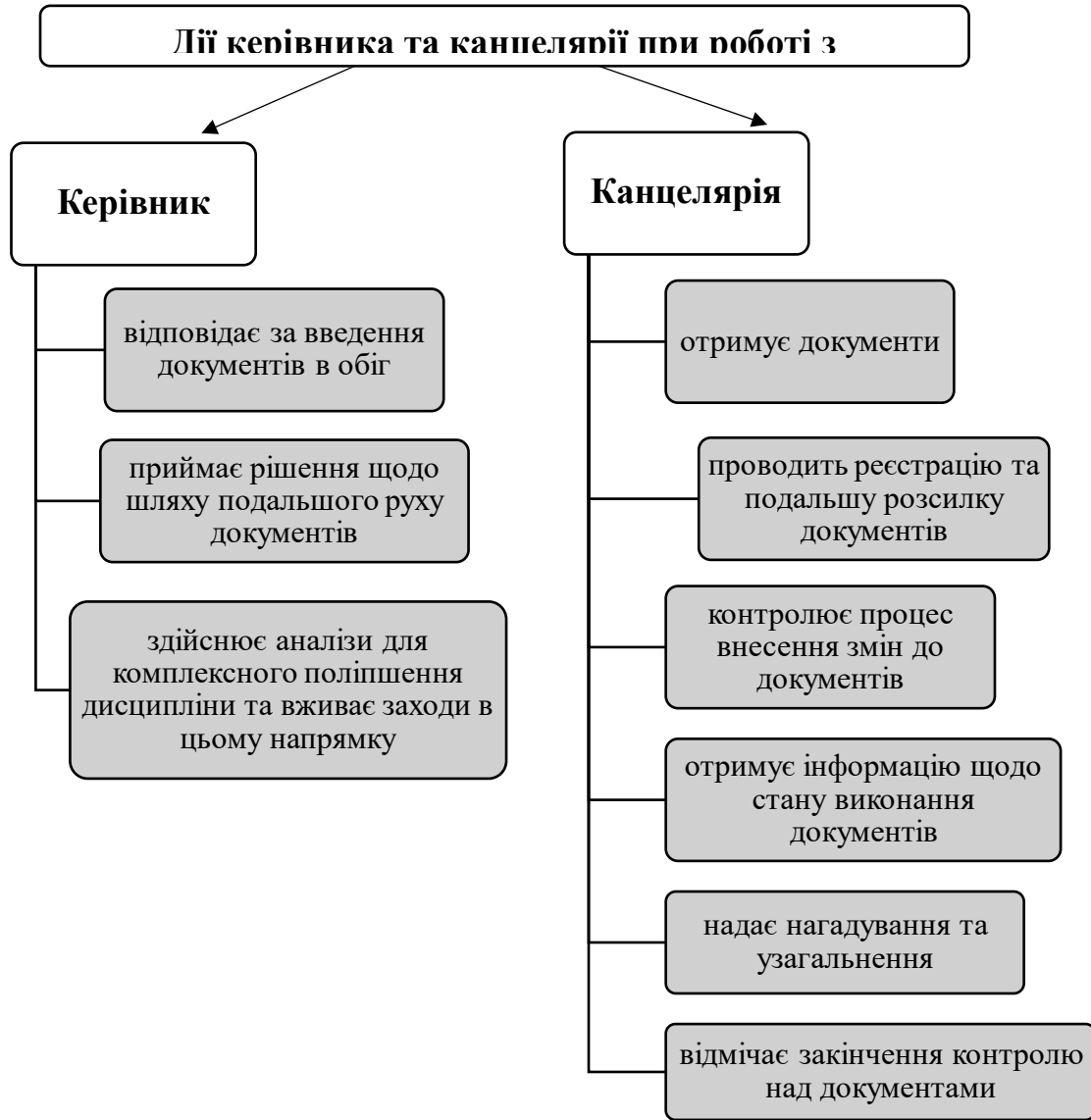

Рисунок 2.6 – Дії керівника та канцелярії при роботі з документами

Джерело: складено на основі [45]

Розглянемо графік документообігу на прикладі ТОВ «Медичний центр «Зірка»», а саме інвентаризація медикаментів (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Графік документообігу

Назва документа	Створення та оформлення документа		Перевірка документа		Обробка документа		Передача та зберігання в архів	
	Виконавець	Термін виконання	Виконавець	Термін виконання	Виконавець	Термін виконання	Виконавець	Термін виконання
Інвентаризація	Медсестра	1-2 число кожного місяця	Головний бухгалтер	3-4 число кожного місяця	Головний бухгалтер	5-6 число кожного місяця	Головний бухгалтер	7 число кожного місяця

Джерело: складено автором самостійно на основі [27]

На сьогоднішній день значно зручніше використовувати електронну базу даних, оскільки вона дає можливість швидкого пошуку необхідної інформації. В умовах жорсткої конкуренції успішно можуть працювати лише підприємства, які можуть оперативно отримувати інформацію. Запровадження електронного документообігу сприяє вирішенню цієї проблеми та поліпшенню інформаційного забезпечення управління [46].

Отже, для успішного функціонування підприємство має знати правильний покроковий процес документообігу (рисунок 2.7)

Покроковий процес документообігу	1. Створення або отримання документів від інших підприємств (передбачає встановлення чітких термінів для кожного виду документів та вибір найбільш ефективних методів їх передачі)
	2. Направлення на обробку (відображення в бухгалтерському обліку)
	3. Зберігання документів та їх передача в бухгалтерський архів (Якщо термін зберігання документа закінчився, то для його знищення необхідно провести експертизу щодо його важливості)

Рисунок 2.7 – Покроковий процес документообігу

Джерело: складено на основі [46; 47]

Для проведення експертизи призначається спеціальна комісія, яка діє відповідно до окремого

Порядку, що регулює процес створення та функціонування комісій для проведення експертизи щодо цінності документів. Згідно з рішенням цієї комісії, документи, які вважаються, що мають культурну цінність, можуть бути включені до Національного архівного фонду, в іншому випадку вони підлягають знищенню [46].

Якщо існують чіткі строки зберігання документів, то важливо, щоб підприємство створило умови для дотримання цих строків. Правильна організація зберігання бухгалтерської документації включає в себе рішення трьох ключових завдань (рисунок 2.8).

Рисунок 2.8 – Покроковий процес документообігу

Джерело: складено на основі [47; 48]

Підприємство повинно забезпечити безпечне зберігання усієї своєї документації, що накопичується протягом своєї діяльності, а ж до проведення експертизи для визначення їхньої цінності. Всі ці документи мають бути збережені в спеціальних закритих шафах або в окремому спеціальному приміщенні. Зазвичай, документи суворого обліку знаходяться у сейфах або у інших безпечних місцях, що гарантують їхню надійність.

Архіви поділяються на поточні і постійні. Поточний архів призначений для зберігання документів поточного року і організуються бухгалтерією. Після завершення звітного року документи передаються в постійний архів. Лише за дозволом головного бухгалтера можна отримати будь-які документи із постійного архіву.

Наприклад на підприємстві ТОВ «Медичний центр «Зірка»» організовано документообіг наступним чином, документ потрапляє на підприємство, його обробляє бухгалтер, вносить усі необхідні дані до бухгалтерської та медичної програм та передає в архів. Підприємство ТОВ «Медичний центр «Зірка»» має свій поточний і постійний архів в одному приміщенні. Архів підприємства поділений по секціям та по рокам. Відповідальним за ведення та зберігання є головний бухгалтер та директор.

Підприємство може вирішити запровадити архівну діяльність в рамках своєї власної ініціативи. Належність архіву до структури підприємства не є обов'язковою, і відсутність архіву не є підставою для покладання специфічної відповідальності на підприємство.

Проте, важливо зауважити, що недотримання належних стандартів щодо збереження документів може призвести до адміністративної чи навіть кримінальної відповідальності.

Протягом періоду воєнного стану у підприємств можуть виникати проблеми із зберіганням і архівуванням документації у паперовому вигляді (рисунок 2.9).

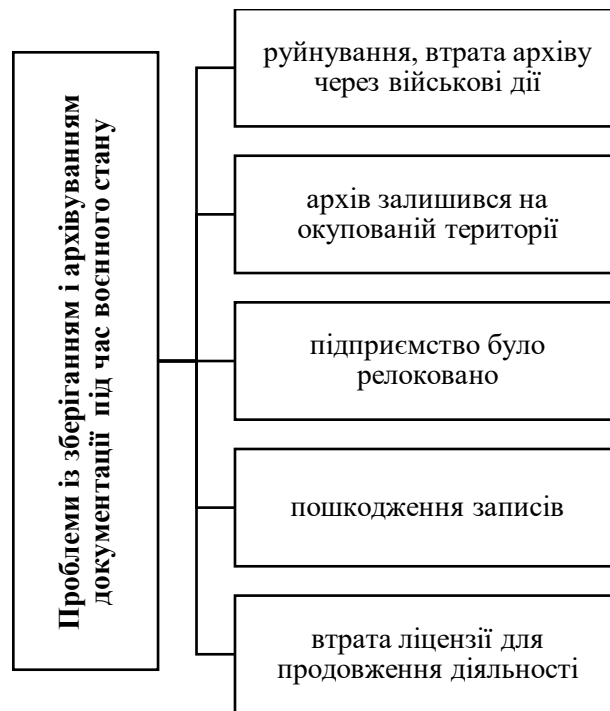

Рисунок 2.9 – Проблеми із зберіганням і архівуванням документації під час воєнного стану

Джерело: складено на основі [48; 49]

Для вирішення проблем із зберіганням і архівуванням документації на період воєнного стану можна запропонувати декілька рішень ситуацій (рисунок 2.10).

Можливі рішення проблеми із зберіганням і архівуванням документації під час воєнного стану	перехід на електронне зберігання документів з використанням захищених хмарних сервісів
	створення електронної версії архіву для нових документів
	застосування електронних систем, які забезпечують віддалений доступ та авторизацію, для працівників, які працюють в окупованих областях
	регулярне проведення внутрішніх аудитів забезпечить актуальність резервних копій для відновлення
	запровадження електронної системи для зберігання та автоматичного відстеження строків ліцензії

Рисунок 2.10 – Можливі рішення проблеми із зберіганням і архівуванням документації під час воєнного стану

Джерело: складено на основі [48; 49]

Загалом, вирішення таких проблем вимагає комплексного підходу, який врахує фізичні, електронні та кіберзагрози, забезпечуючи надійний та безпечний облік документів навіть в умовах воєнного стану

2.3 Облік операцій діяльності суб'єктів малого підприємництва в системі бухгалтерських рахунків

Облік операцій діяльності СМП має важливе значення для стабільної діяльності підприємства та ефективного управління. Бухгалтерський облік діяльності СМП є важливим інструментом для контролю за фінансовими потоками, що дозволяє точно відстежувати всі фінансові операції, включаючи доходи, витрати, зобов'язання та активи. За допомогою обліку підприємство може аналізувати свою фінансову ситуацію, розробляти бюджети та приймати обґрунтовані рішення для досягнення своїх цілей. План рахунків представляє собою перелік рахунків та методів узгодження фінансово-господарських подій (кореспонденція рахунків) у системі бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік проводиться на окремих рахунках в аналітичному форматі.

Рахунки класів 0-7 є обов'язковими для всіх підприємств. Щодо використання рахунків класу 8 і 9, Інструкцією №291 [41] передбачено три можливі варіанти:

1. Використання одночасно рахунків класу 8 «Витрати за елементами» та 9 «Витрати діяльності».
2. Використання тільки рахунків класу 9.
3. Використання тільки рахунків класу 8.

Підприємство ТОВ «Медичний центр «Зірка»» використовує обов'язкові рахунки 0-7 класів та лише рахунки 9 класу, а саме 92, 93 та 98 рахунки.

Малі підприємства та інші організації як в умовах воєнного стану так і в звичайних умовах, які не ведуть комерційну діяльність, можуть обирати один із цих варіантів для ведення бухгалтерського обліку витрат.

Підприємства, що використовують перший варіант (рахунки класу 8 та 9), групують витрати операційної діяльності залежно від економічних категорій і місячно списують їх на рахунки:

- 23 «Виробництво» для прямих витрат на виробництво продукції (робіт, послуг).
- 91 «Загальновиробничі витрати» для загальних виробничих витрат.
- 92 «Адміністративні витрати» для адміністративних витрат.
- 93 «Витрати на збут» для витрат на збут.
- 94 «Інші витрати операційної діяльності» для інших витрат операційної діяльності [41].

Таким чином, рахунки класу 8 використовуються для узгодження інформації про витрати операційної діяльності, груповані за елементами.

Групування інформації з первинних документів для внесення її до бухгалтерських реєстрів передбачає створення допоміжних відомостей, розшифровок та інших зведених документів, де схожі за економічним значенням дані об'єднуються разом. Важливо відзначити, що ступінь деталізації інформації в реєстрах може бути збільшено в умовах воєнного часу.

Первинні документи, які відносяться до поточного місяця збираються та включаються до кожного бухгалтерського реєстру у відповідності з хронологічним і систематичним порядком. Кожен з цих документів має власний номер і позначається щодо того, до якого саме реєстру і періоду обліку він відноситься. Усі господарські операції відображаються в бухгалтерських реєстрах в національній валюті, тобто в гривнях та копійках. Щодо операцій, які обліковуються в іноземних валютах, відповідна інформація надається разом із вимірниками іноземних валют [50].

Виконання контирування та фіксація даних із первинних документів у бухгалтерських реєстрах вимагає використання синтетичних рахунків. Після проведення контирування, інформація із первинних документів додається до бухгалтерських реєстрів з вказівкою номера відповідного реєстра та порядкового номера запису в цьому реєстрі. Проте, у випадку документів, які містять загальні суми, номери реєстру і запису вказуються на окремому аркуші, де подальші уточнення цих оборотів виконуються перед їх перенесенням до відповідного реєстру. Цей аркуш приєднується до папки із зібраною документацією.

Усі господарські операції повинні бути записані в бухгалтерських реєстрах за відповідним звітним періодом, у якому ці операції відбулися. Інформація, що міститься в реєстрах бухгалтерського обліку, використовується для проведення інвентаризаційних робіт і аналітичного аналізу, а також для складання фінансової звітності в складних умовах воєнного стану. Важливо відзначити, що дані про операції з об'єктами забалансового обліку систематизуються у відомості 8 забалансового обліку [70].

Для обліку господарських операцій підприємство ТОВ «Медичний цент «Зірка»» використовує бухгалтерську програму «1С:Бухгалтерія» та медичну програму «Лакмус».

Проста форма бухгалтерського обліку призначена для малих підприємств, які мають не великий обсяг документообігу (не більше 100 господарських операцій на місяць) і займаються діяльністю, що не пов'язана з виробництвом матеріаломістких товарів або наданням послуг. В цій простій формі обліку використовується Журнал

обліку господарських операцій (далі - Журнал). Якщо потрібно внести більше записів, їх можна продовжувати у вкладних листах до цього Журналу.

Для детального обліку розрахунку з оплати праці, дебіторами та кредиторами, малі підприємства використовують Відомість 3-м. Підсумкові данні з Відомості 3-м, без повторення записів з первинних документів, переносяться до Журналу обліку господарських операцій, і відзначаються у графі 3 як «Відомості 3-м».

У Журналі проводяться записи на основі різних документів бухгалтерського обліку, включаючи первинні та зведені документи, інформацію про виплату заробітної платні, амортизацію та інше. Сума кожної операції відображається на відповідних рахунках бухгалтерського обліку [70].

Первинні документи та розрахунки, що лежать в основі записів у Журналі, додаються до нього і нумеруються відповідно до порядку записів з позначкою «Документи до Журналу обліку господарських операцій (за місяць)(рік)».

Журнал складається щомісячно. Дані щодо «Сальдо на кінець попереднього місяця» інтегруються в рядок «Сальдо на початок поточного місяця» для кожного бухгалтерського рахунку, відповідно до його облікових записів у Журналі за звітний місяць. Отже, відкриття Журналу на поточний місяць включає в себе заповнення графі 3 «Сальдо на початок місяця», вказівку в графі 4 валюти балансу. І заповнення відповідних граф (від 5 до 46) сальдо за кожним з бухгалтерських рахунків.

У графі 3 «Зміст операції», в хронологічному порядку, зазначаються господарські операції звітного місяця, разом з сумою операції в графі 4. Одночасно, в графах «Дебіт і Кредит» двох кореспондуючих рахунків бухгалтерського обліку, вказуються відповідні обороти за видами активів, власним капіталом, зобов'язаннями, доходами і витратами [71]. Підсумкові дані в Журналі обчислюються підрахунком суми дебетових і кредитових оборотів всіх бухгалтерських рахунків за місяць. Суми дебетових і кредитових оборотів за місяць повинні бути однаковими і рівні сумі в графі 4 «Сума» в рядку «Всього оборотів за місяць».

Спрощена форма бухгалтерського обліку в період воєнного стану

застосовується малими підприємствами у випадках, коли не виконуються умови для використання простої форми бухгалтерського обліку (кількість господарських операцій за місяць не перевищує 300), або за власним вибором суб'єкта господарювання. Ця форма передбачає зведення інформації щодо господарських операцій у відповідних реєстрах бухгалтерського обліку [51]. Підсумуємо роботу з регістрами бухгалтерського обліку у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Регістри бухгалтерського обліку

Регістри бухгалтерського обліку	Розділ регістра	Синтетичні рахунки	
		Загального плану рахунків	Спрощеного плану рахунків
Відомість 1-м (додаток 3)	Розділ I. Облік готівки і грошових документів	30	30
	Розділ II. (оборотна сторона). Облік грошових коштів та їх еквівалентів	31,33,35	31
Відомість 2-м (додаток 4)	Облік запасів	20,21,22 26,27,28	20,26
Відомість 3-м (додаток 5)	Розділ I. Облік розрахунків з дебіторами і кредиторами по податках і платежах, довгострокових зобов'язань і доходів майбутніх періодів	34,36,37,55 67,68,64, 65,69	37,55,64 68,69
	Розділ II. (оборотна сторона). Облік розрахунків з оплати праці	66	66
Відомість 4-м (додаток 6)	Розділ I. Облік необоротних активів і амортизація (зносу)	10,11,12 13,16	10,13
	Розділ II. (оборотна сторона). Облік капітальних і фінансових інвестицій і інших необоротних активів	14,15,18,35	14,15,18,35
Відомість 5-м (додаток 7)	Розділ I. Облік витрат	80-85	84,85
	Розділ II. Облік витрат на виробництво	23,24	23
	Розділ III. Облік доходів і фінансових результатів	44,70-75,79	44,70,79
	Розділ IV. Облік власного капіталу, витрат майбутніх періодів, забезпечень майбутніх витрат і платежів	39,40-43, 45-48	39,40,47
Оборотно-сальдова відомість (додаток 8)	Немає	Всі рахунки	

Джерело: складено автором на основі [51]

Для обліку своєї діяльності ТОВ «Медичний центр «Зірка»» використовує

рахунки 11, 13, 15, 20, 30, 31, 33, 36, 39, 40, 44, 63, 64, 65, 66, 68, 70, 79, 92, 93, 98. Оскільки підприємство займається наданням медичних послуг, приділимо увагу обліку запасів, а саме рахунок 20, субрахунок 201.

Облік здійснюється за допомогою бухгалтерської програми «1С:Бухгалтерія». Після надходження лікарських засобів, бухгалтер вносить в програму кількість отриманих засобів. Проте, в програмі «1С:Бухгалтерія» немає можливості зробити розмежування за видами препаратів та їх об'ємами.

Після цього ці дані потрібно окремо внести в медичну програму «Лакмус», щоб лікарі могли відстежувати наявність ліків та необхідних матеріалів.

Через дані незручності підприємству пропонується перейти з програми «1С:Бухгалтерія» на більш зручну українську програму «MASTER:Бухгалтерія» для ведення бухгалтерського обліку. Програма «MASTER:Бухгалтерія» є програмою українських розробників, створена спеціально для СМП та дозволяє вести облік запасів більш детально.

Сума будь-якої операції відображається в записах обліку, як сума, яка заноситься на рахунок, який дебетується, і одночасно, на кореспондуючому рахунку відомості, який кредитується, з вказівкою відповідного рахунку.

Залишки грошей у відомостях повинні бути перевірені та підтверджені відповідними первинними і зведеними документами, на підставі яких були зроблені відповідні записи. Ці документи можуть включати звіт касира, банківські виписки та інші. Обов'язково вказується місяць, за який складаються відомості [50].

Загальна сума дебетових оборотів у оборотно-сальдовій відомості повинна бути однаковою з загальною сумою кредитових оборотів, які вказані в цій відомості. Іншими словами, правильність складання оборотно-сальдової відомості підтверджується наявністю трьох попарно рівних підсумків (рисунок 2.11).

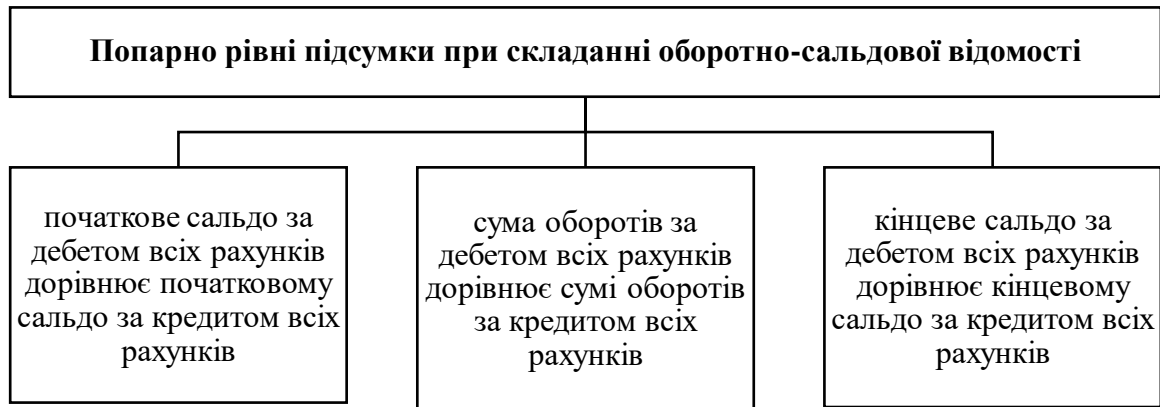

Рисунок 2.11 – Попарно рівні підсумки при складанні оборотно-сальдової відомості

Джерело: складено на основі [70; 71]

Ця інформація про господарські операції підприємства за визначений період (місяць, квартал, рік) з облікових реєстрів використовується для складання фінансової звітності.

Облік операцій діяльності СМП є невід’ємною складовою діяльності будь-якого підприємства як у звичайних умовах так і в умовах воєнного стану. Облік включає в себе систематичний та структурований облік всіх фінансових операцій на підприємстві. Для будь яких СМП можна виділити типові кореспонденції рахунків (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Типові кореспонденції рахунків для СМП

Зміст операції	Дт	Кт
1	2	3
Отримання готівки з банківського рахунку	301	311
Надходження виручки від покупців	311	361
Отримано запаси від постачальника	20	631
Оплата постачальнику за товари/послуги	631	311
Нарахована заробітна платня	23/91/92	661
Утримано податки із заробітної плати	661	641
Перерахунок податків до бюджету	641	311
Повернення дебіторської заборгованості постачальникам	311	631
Отримання на поточний рахунок довго/коротко-строкових кредитів банку	311	501/601

Джерело: складено автором на основі [72]

Підприємство ТОВ «Медичний центр «Зірка»» також використовує типові кореспонденції рахунків. Відобразимо їх у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Кореспонденція рахунків ТОВ «Медичний центр «Зірка»»

Зміст операції	Дт	Кт
1	2	3
Отримано запаси від постачальників	201	631
Оплата постачальнику за отримані товари/послуги	631	311
Нарахування заробітної платні працівникам	92	661
Утримання із заробітної платні податків	661	641
Здійснення платежів до бюджету	641	311
Надходження виручки від клієнтів	311	361

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Можна зробити висновок, що належне ведення обліку забезпечує успішність діяльності СМП. Бухгалтерські рахунки можуть виступати засобом стратегічного управління, вони дозволяють не лише фіксувати фінансові транзакції, а й аналізувати їхні наслідки для подальшого планування та управління ресурсами.

2.4 Розкриття інформації щодо формування фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва

Складання фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва базується на певних концептуальних принципах. Наприклад, в Концептуальній основі фінансової звітності наголошується, що оскільки фінансові звіти складаються багатьма суб'єктами господарювання та надаються зовнішнім користувачам в різних країнах світу, вони можуть мати схожий вигляд, але водночас відрізнятися один від одного і використовують різні елементи.

З метою зменшення цих розбіжностей шляхом гармонізації регулюючих положень, стандартів бухгалтерського обліку та процедур, були розроблені відповідні принципи, які повинні враховуватися при складанні фінансової звітності суб'єкта

малого підприємництва. Ці принципи також враховуються під час нормативно-правового регулювання процесу складання фінансової звітності в умовах воєнного стану [31].

ПКУ відіграє важливу роль у функціонуванні суб'єктів малого підприємництва та складанні фінансової звітності. Його положення регулюють як спрощену систему оподаткування, яку можуть обирати підприємці, так і загальну систему оподаткування.

Крім того, в ньому визначаються методи складання, строки подання та відомості, які повинні бути включені до податкової звітності [32].

Головна мета ГКУ – підтримувати зростання активності суб'єктів господарювання, сприяти розвитку підприємництва та підвищенню ефективності суспільного виробництва, враховуючи вимоги Конституції України.

Кодекс визначає критерії, за якими суб'єкти підприємництва визнаються малими підприємствами та встановлює основні принципи господарювання в Україні, регулює загальні відносини у господарській сфері між суб'єктами господарювання та іншими учасниками господарських відносин.

Відповідно до пункту 8 статті 19 ГКУ, усі суб'єкти малого підприємництва, зобов'язані проводити первинний облік результатів своєї діяльності, узгоджувати та представляти відповідно до закону статистичну інформацію та інші дані, які передбачені законодавством.

Вони повинні вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність відповідно до вимог чинного законодавства під час воєнного положення [33].

Основним нормативним актом, який визначає процедуру складання фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва є НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [34]. Ці норми застосовуються в певних випадках (рисунок 2.12).

Суб'єкти малого підприємництва, що мають право на використання спрощеного обліку доходів та витрат і не є зареєстрованими як платники податку на додану вартість (ПДВ), можуть структурувати інформацію, яка міститься в прийнятих

первинних документах, шляхом її включення до реєстрів бухгалтерського обліку без необхідності в подвійному записі.

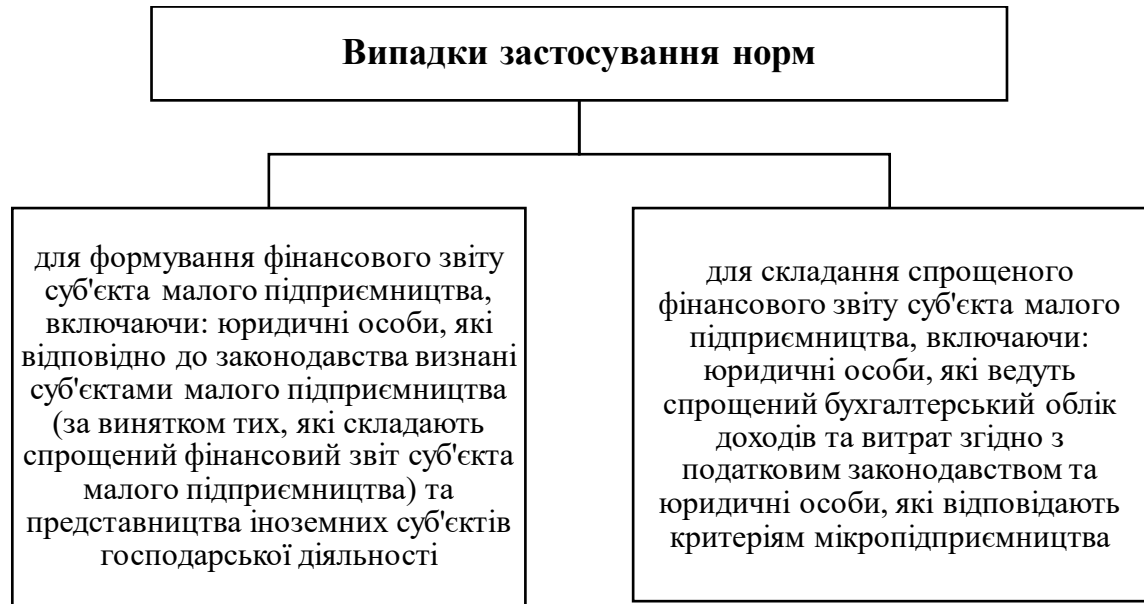

Рисунок 2.12 – Випадки застосування норм

Джерело: складено на основі [34]

Згідно із ЗУ №996-XIV від 16 липня 1999 року для підготовки фінансової звітності звітним періодом є календарний рік. Фінансова звітність надається органам виконавчої влади та іншим зацікавленим сторонам у відповідності до вимог законодавства [27].

Відповідно до постанови КМУ, квартальні фінансові звіти (за винятком зведених та консолідованих) мають бути поданим органам не пізніше 25 числа місяця, що настає за закінченням кварталу, а річні звіти - не пізніше 28 лютого наступного року після закінчення звітного року.

Фінансову звітність за квартал або рік подають підприємства органам ДФСУ у ті самі терміни, що встановлені для подачі податкових декларацій з оподаткування прибутку підприємства [36].

Зважаючи на розмір та характер підприємства, розкриття інформації в фінансовій звітності для звичайних підприємств та СМП мають певні відмінності. Звичайні підприємства повинні розкривати всю фінансову інформацію повністю, а

СМП можуть подавати спрощені фінансові звіти та розкривати скорочено лише ключові моменти (рисунок 2.13).

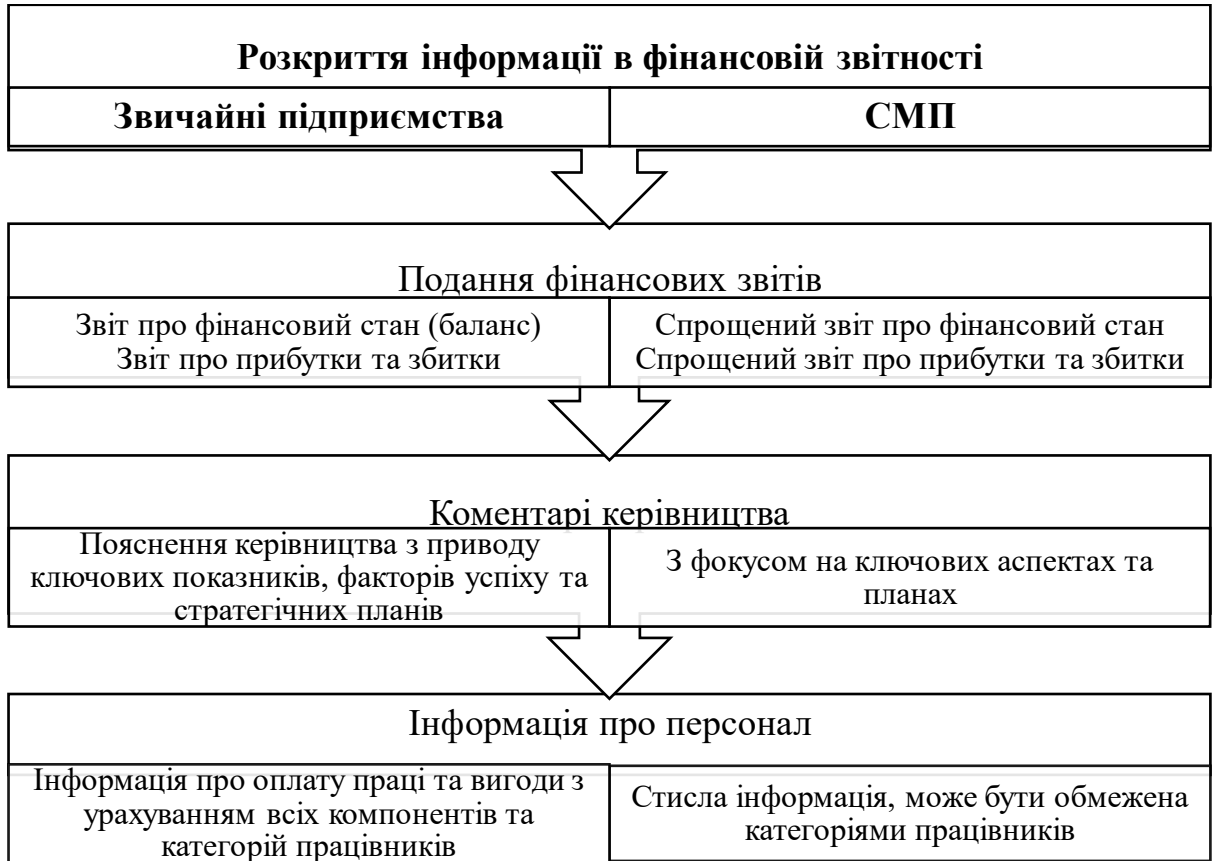

Рисунок 2.13 – Розкриття інформації в фінансовій звітності

Джерело: складено на основі [36]

Отже, платники податку на прибуток зобов'язані представляти свою фінансову звітність одночасно з податковою декларацією відповідно до вимог пункту 46.2 ПКУ. Це стосується суб'єктів малого підприємництва, які не зобов'язані представляти квартальну фінансову звітність, за винятком ситуацій, коли платник авансових внесків поніс збитки в першому кварталі звітного року і бажає скористатися правом не сплачувати авансових внесків. В такому випадку СМП має представити декларацію, разом із фінансовою звітністю за перший квартал поточного року [37].

Більше того, формування фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва підпорядковане іншим нормативним документам у сфері

бухгалтерського обліку (рисунок 2.14).

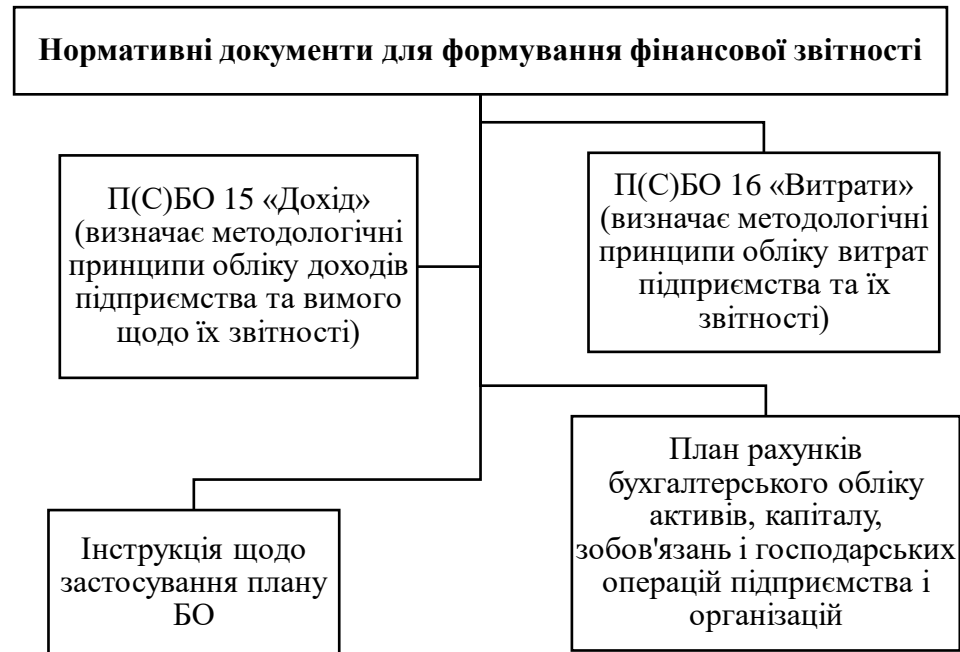

Рисунок 2.14 – Нормативні документи для формування фінансової звітності

Джерело: складено на основі [38; 39; 40; 41]

Також суб'єкти малого підприємництва, які користуються спрощеною системою оподаткування, мають можливість використовувати Спрощений план рахунків або вести облік без використання плану рахунків та системи подвійного запису [42].

ТОВ «Медичний центр «Зірка»» як СМП подає спрощену фінансову звітність, а саме спрощений Звіт про фінансовий стан (баланс) та Звіт про фінансові результати (Додаток А). У Балансі ТОВ «Медичний центр «Зірка»» відображаються активи, зобов'язання та власний капітал. У підсумку, сума активів балансу дорівнює сумі зобов'язань та власного капіталу. У Звіті про фінансові результати висвітлюються доходи, витрати, фінансовий результат до оподаткування та чистий прибуток.

Умови воєнного стану створюють великі труднощі для підприємств у сфері фінансової звітності. Основні проблеми включають економічну нестабільність,

обмеження у веденні бізнесу та зниження попиту на продукцію чи послуги. Такі труднощі можуть впливати на точність та достовірність фінансової звітності підприємства.

Під час воєнного стану підприємства можуть стикатися із значним коливанням валютних курсів та інфляцією, що робить складним правильне оцінювання активів та зобов'язань. Крім того, зниження ділової активності та обмеження у веденні бізнесу можуть призвести до значного зменшення обсягу продажів та прибутку. Це викликає необхідність у перегляді фінансових прогнозів, зміни стратегій управління та пошук альтернативних джерел прибутку.

Отже, умови воєнного стану ставлять перед СМП низку викликів та вимагають адаптації у всіх сферах діяльності, зокрема у формуванні фінансової звітності. Забезпечення відкритості та точності інформації в цей період є ключовим для забезпечення належної взаємодії із зацікавленими сторонами та для забезпечення фінансової стійкості підприємства.

2.5 Вдосконалення системи обліку для забезпечення фінансової стабільності суб'єктів малого бізнесу в умовах воєнного стану

У сучасних умовах виникає серйозне питання про забезпечення фінансової стабільності для підприємств. Підприємці, розробляючи свої стратегії щодо фінансової безпеки, оскільки вони зіштовхуються з невизначеністю та постійно змінюваними ринковими умовами під час військового стану, повинні виконувати кілька важливих завдань (рисунки 2.15).

Такі кроки допомагають підприємцям ефективніше зміцнювати свою фінансову стійкість та готувати себе до різних викликів у бізнесі під час воєнного стану та кризових періодів.

Завдання при розробці фінансової безпеки	створити систему, яка гарантує фінансову безпеку на їхній фірмі
	оцінити рівень можливих загроз для фінансової стійкості у господарській діяльності. Це включає вивчення особливостей управління середніми та малими підприємствами, щоб виявити можливі фінансово-економічні загрози, які часто існують у бізнесі сьогодні
	визначити та ідентифікувати фактори, які впливають на уникнення, мінімізацію або подолання негативних наслідків впровадження дестабілізуючих чинників
	провести контроль та оцінку ефективності функціонування системи фінансової безпеки

Рисунок 2.15 – Завдання при розробці фінансової безпеки

Джерело: складено на основі [47]

Від самого старту бізнесу, підприємець повинен створити план фінансової безпеки, використовуючи логічну та структурну схему розподілу фінансових і матеріальних ресурсів. Інакше кажучи, успішність підприємницької діяльності визначається тим, наскільки ефективно вдосконалюються і використовуються фінансові потоки. Зменшення ризику неплатоспроможності, фінансової стабільності та ліквідності залежить від балансу цих балансових потоків. У підсумку, належно розроблена система фінансової безпеки створює гармонію в усіх її аспектах і утворює фундамент для запобігання внутрішнім та зовнішнім ризикам, які можуть виникати під час бізнес діяльності в умовах воєнного стану, сприяючи стійкому розвитку, відповідно до обраної стратегії [47].

Розглядаючи проблеми фінансової безпеки бізнесу, можна прийняти думку про те, що для підприємництва існують певні загрози та ризики (рисунок 2.16).

Ці фактори можуть становити серйозні загрози для фінансової стабільності бізнесу в умовах воєнного стану [47, с.111].

Внутрішні ризики на підприємствах виникають через помилки в управлінні фінансами, пов'язані з вибором стратегії, управлінням та оптимізацією фінансово-господарської діяльності в період військового стану. Некомпетентне керівництво

фінансами може призвести до недостатньої ліквідності активів підприємства та пошкодити репутацію компанії у такі складні часи.

Головні загрози та ризики для підприємництва	зростаюча нестабільність фінансової системи країни в умовах воєнного стану
	швидкий розвиток процесів глобалізації та транснаціоналізації фінансово-економічних операцій
	занадто велика залежність національних кредитних та страхових секторів від іноземного капіталу в умовах воєнного стану
	висока концентрація фінансових ресурсів на міжнародному рівні

Рисунок 2.16 – Головні загрози та ризики підприємництва

Джерело: складено на основі [47]

Найбільш суттєвим аспектом для забезпечення необхідного рівня економічної безпеки у сфері підприємництва є організаційне забезпечення. Воно є наразі пріоритетним, оскільки багато приватних підприємців при створенні своїх служб безпеки не завжди враховують вимоги, які гарантують безперебійну роботу малих підприємств в умовах воєнного стану. На деяких таких підприємствах взагалі немає фахівців, відповідальних за фінансовий моніторинг, і цю роботу зазвичай виконує керівник або головний бухгалтер, що часто спричиняє порушення у фінансових операціях як в середині підприємства, так і за його межами [48. с.86]

Суб'єкти малого підприємництва використовують комбіновану систему забезпечення безпеки. У разі потреби вони можуть користуватися послугами зовнішніх організацій, а також активно спираються на ресурси та експертизу своїх внутрішніх служб і підрозділів, таких як юридичний, фінансовий, маркетинговий, охоронний, технічної безпеки, кадровий, аналітичний, контроль доступу, адміністративний та інші.

Малі підприємства частіше використовують послуги зовнішніх

спеціалізованих приватних організацій, таких як консалтингові фірми, охоронні компанії, інформаційні агентства тощо. Це значно зменшує витрати підприємства та дає змогу оптимізувати та вдосконалити використання фінансових потоків підприємства у період воєнного стану. До цих організацій входять реєстраційні палати, агентства, які займаються підбором та атестацією персонала, кредитні бюро, які надають інформаційні послуги про ділову репутацію партнерів, центри маркетингових досліджень, приватні охоронні фірми та інші [48, с.103].

Вдосконалення безпеки підприємства включає участь різних структурних компонентів включаючи раду директорів, вищий менеджмент, аналітичну службу підприємства, відділ PR та внутрішнього та зовнішнього аудиту. Проте, щоб забезпечити оперативний моніторинг фінансової безпеки, реагування на зміни ситуації, підготовку документів для прийняття рішень директором та радою директорів щодо різних питань і контроль за їх виконанням, це завдання покладається на аналітичну службу.

Для вдосконалення фінансової безпеки, важливо розробити відповідну документацію, де визначені внутрішні та зовнішні загрози, а також критерії, що дозволяють визнати порушення фінансової безпеки. Іншими словами, необхідно встановити стандарти для оцінки дотримання фірмою вимог фінансової стійкості та безпеки. Аналітична служба також відповідає за оцінку виконання цих критеріїв та повідомлення топ-менеджменту.

При удосконаленні управління в умовах воєнного положення включає в себе вжиття заходів для зупинення або сповільнення кризових процесів на підприємстві, щоб уникнути його банкрутства та в подальшому відновити нормальну фінансово-господарську діяльність [49].

Вдосконалення програмного забезпечення під час воєнного стану передбачає підвищення ефективності та надійності обліку. Автоматизацію облікових процесів, деталізацію категорій та різновидів запасів, які закуповує підприємство для свого функціонування. Розширення програмних можливостей та оптимізація робочого часу,

допоможе підприємству покращити облік та зменшити кількість неточностей, що може призвести до викривлення даних.

Отже, суб'єкти малого підприємництва можуть бути уразливими перед різними факторами, які можуть негативно вплинути на фінансовий стан підприємства. У таких випадках існує загроза загальної безпеки операцій підприємства. Важливо враховувати, що загрози фінансовій безпеці мають виняткове значення для підприємців під час вдосконалення цієї системи у період воєнного стану, оскільки усі види витрат (організаційні, інформаційні, матеріальні) в кінцевому підсумку виражаються саме у фінансових витратах.

Для забезпечення необхідного рівня фінансової стабільності в сучасних умовах, важливо впровадити систему центрів відповідальності, де керівники несуть відповідальність за досягнення конкретних цілей. Впровадження центрів відповідальності для вдосконалення фінансової системи підприємства допоможе оптимізувати процеси розподілу та використання прибутку і створити ефективну систему управління, яка відповідає поточним вимогам бізнесу [50].

Отже, вдосконалення системи фінансової стійкості для суб'єктів малого підприємництва спрямоване на їх виживання та пристосування до ринкових змін, що стає особливо важливим у ситуаціях, коли відбуваються глобальні трансформації та країна знаходиться в умовах воєнного стану.

РОЗДІЛ 3

ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1 Програми державної підтримки суб'єктів малого підприємництва

Сфера підприємництва відіграє важливу роль у економічному розвитку будь-якої держави. Це пояснюється тим, що завдяки діяльності підприємств надходять значні податкові доходи до бюджету, створюються нові робочі місця та утворюється значна частина валового внутрішнього продукту. У сучасних умовах воєнного стану вітчизняні підприємці фактично виступають в ролі економічних захисників нашої держави. Тому одним з ключових завдань уряду України є створення сприятливого середовища для розвитку підприємництва різних розмірів та організаційно-правових форм. Це спрямовано на зменшення проблем, з якими стикаються підприємці, і забезпечення їхньої швидкої адаптації до нових умов.

Під державною підтримкою розуміється державне регулювання підприємницької діяльності, яке включає в себе формування відповідних інструментів та заходів підтримки бізнесу, таких як надання стимулів, виділення ресурсів (включаючи матеріальні та фінансові ресурси) та інші заходи для підтримки суб'єктів підприємництва з боку держави. У воєнний час акцент змінюється на створення сприятливого економічного та соціального середовища, спрямованого на поліпшення механізмів та інструментів для стимулювання розвитку підприємництва, замість прямого адміністративного втручання.

Розглядаючи економічну ситуацію в Україні, можна відзначити, що на даний момент підприємництво розпочинає відновлюватися та адаптуватися до умов воєнного конфлікту. Цей позитивний рух сприяє політиці дерегуляції та лібералізації бізнесу, яку обрано урядом для підтримки економіки в умовах війни. Вже наразі уряд

нашої країни впровадив кілька програм для підтримки бізнесу в умовах війни. Один з ключових кроків, які здійснила держава, полягає в змінах в податковій сфері на період військового стану, зокрема, ЗУ №2120-ІХ, який прийнято 15 березня 2022 року. Ця реформа спрямована на зменшення податкового навантаження на підприємства та спрощення податкових процедур з метою підтримки бізнесу в умовах військового конфлікту [52].

З 1 квітня 2022 року і до закінчення воєнного стану, платники єдиного податку 3 групи, які включають фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб усіх видів, які мають доходи, що не перевищують 10 мільярдів гривень щорічно, мають можливість користуватися спрощеною системою оподаткування. Раніше це обмеження щодо обороту для групи 3 було значно вище і складало до 1167 мінімальних заробітних плат (по тарифам на 1 січня 2022 року це складало 7585,5 тис. гривень). Нова ставка єдиного податку становила 2% від загального обороту без ПДВ, що діяло до війни. Більше не потрібно було подавати звітність щодо ПДВ за операціями з поставки товарів, послуг та робіт, місцезнаходження яких знаходиться на митній території України (це чітко вказано в нормативному документі [51; 52]). Під час переходу на спрощену систему оподаткування із ставкою єдиного податку 2%, реєстрація як платника не анулювалася, а призупинялася. Проте, за Законом від 30 червня 2023 року №3219-ІХ, який набув чинності з 1 серпня 2023 ставка ЄП у 2% скасована [61].

Отже, більшість суб'єктів підприємницької діяльності, за винятком певних видів індивідуальних підприємців і юридичних осіб різних організаційно-правових форм, могли оплачувати лише єдиний податок на оборот у розмірі 2% замість податку на прибуток та ПДВ.

Важливо відзначити, що для того, щоб обрати чи перейти на спрощену систему оподаткування з зазначеними особливостями, суб'єкт господарювання повинен був подати відповідну заяву до контролюючого органу за місцем своєї податкової адреси до закінчення місяця, який передує періоду переходу на спрощену систему оподаткування. Потрібно звернути увагу на те, що автоматичний перехід на цю

систему не було передбачено. Нові суб'єкти господарювання, які бажали скористатися спрощеною системою оподаткування з врахуванням зазначених особливостей, повинні були подавати заяву відповідно до загальної процедури.

Крім того, платники 1 та 2 груп були звільнені від обов'язку сплати єдиного податку. Ці платники не повинні подавати декларацію за той період, коли вони не сплачували податок. Ці положення також чинитимуть тимчасово з 1 квітня 2022 року до закінчення воєнного стану або його скасування [52]. Отже, згідно з внесеними змінами, єдиний податок може бути сплачений суб'єктами підприємницької діяльності, які входять до 1 або 2 групи платників, це робиться добровільно. В разі, якщо підприємство має достатньо фінансових ресурсів, отриманих в результаті своєї діяльності, воно може вибрати сплату єдиного податку, забезпечуючи таким чином поповнення та підтримку місцевого бюджету відповідної громади.

На даний момент війна суттєво обтяжила багато суб'єктів підприємницької діяльності з економічної точки зору, і для того, щоб відновити їхню платоспроможність та повернути їх до попереднього рівня розвитку, потрібен час (рисунок 3.1). В цьому контексті виникає питання про можливу продовжену дію податкових реформ, пов'язаних із нарахуванням і сплатою єдиного податку, на певний період у післявоєнний період.

Динаміка ФОПів

Рисунок 3.1 – Динаміка ФОПів

Джерело: складено на основі [73]

Крім цього, законодавством України [52] внесено певні зміни, які стосуються сплати єдиного соціального внеску (далі-ЄСВ) для фізичних осіб-підприємців. На тимчасовий період з 1 березня 2022 року і до закінчення воєнного стану в Україні, а також протягом 12 місяців після припинення або скасування воєнного стану, фізичні особи, що займаються підприємницької діяльністю (включаючи ФОП на єдиному податку), а також особи, які здійснюють незалежну професійну діяльність (наприклад адвокати, нотаріуси та інші), мають право не розраховувати, не обчислювати та не сплачувати ЄСВ від свого доходу. Проте слід мати на увазі, що підприємці та особи що займаються незалежною професійною діяльністю, які не сплачують ЄСВ протягом цих періодів, втратять можливість отримання соціального стажу для пенсійного забезпечення. Крім того, вони втратять статус застрахованих осіб і не зможуть скористатися соціальним страхуванням в разі тимчасової втрати працездатності.

Платники єдиного податку, включаючи юридичні особи, мають право також відмовитися від сплати ЄСВ за найманих працівників, яких призвали до військової служби під час мобілізації. Проте, за всіх інших найманих працівників є необхідно сплачувати ЄСВ. Одна з основних складових економічної стійкості нашої країни полягає у внесках платників податків, які продовжують активно займатися своєю діяльністю в цей час (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Обсяг доходів державного бюджету України за 2018-2022 рр., млн.грн.

Показники	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Податкові надходження	986348,5	1070321,8	1136687,2	1453804,1	1343225,0
Неподаткові надходження	192703,9	212789,2	234409,5	202541,0	368368,9
Доходи від операцій з капіталом	2801,0	3111,9	3552,5	3790,9	2887,0
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1559,0	1184,2	1176,0	1325,9	481314,0
Цільові фонди	865,6	2372,8	836,4	780,8	478,0

Джерело: сформовано автором на основі [74]

Впроваджені податкові зміни надають підприємствам можливість ефективно здійснювати економію на сплаті податків та направляти ці кошти на подальший розвиток своєї господарської діяльності, сприяючи її підтримці та прогресуванню. При цьому суб'єкти підприємницької сфери повинні віддавати перевагу активній підтримці економіки України та, в межах можливостей, добровільно сплачувати податки, що в свою чергу поповнює бюджет та дозволяє державі виконувати свої функції. В цілому система оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності має стимулювати розвиток господарської діяльності в умовах сучасного світу, а також забезпечувати додаткові надходження до державного та місцевих бюджетів за рахунок податкових платежів, що надходять від підприємств.

Попри внесені зміни, в період січень-квітень 2022 року платники податків продовжували підтримувати фінансову стійкість нашої країни. За даними ДПСУ, обсяг ЄСВ на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, сплачений протягом цього періоду, склав 425,3 млрд грн, що є на 21,8% більше, порівняно з минулим роком. Загальна сума надходжень до державного бюджету за цей період склала 694,6 млрд грн, що виявилось на 13,1% більше, ніж відповідний показник минулого року. Місцеві бюджети отримали 392,7 млрд грн, що перевищує суму, одержану у січні-квітні 2021 року, на 15,1%. Таким чином, платники податків продовжують своєчасно сплачувати податки, що важливо в умовах війни, забезпечуючи стабільні надходження до бюджету (рисунок 3.2) [53].

У зв'язку зі змінами у сфері оподаткування бізнесу в умовах воєнного стану, нагальним є питання надання роз'яснень та проведення консультацій щодо вирішення питань, які виникають у платників податків. У таких умовах ДПС має надавати консультативну підтримку оперативно, без затримок реагувати на звернення та забезпечувати якісний «податковий сервіс».

Наступним кроком Уряду, спрямованим на полегшення ситуації для підприємців під час воєнного стану, стало скасування проведення різноманітних перевірок.

Рисунок 3.2 – Динаміка податкових надходжень до бюджету України, млрд. грн.

Джерело: складено на основі [53; 73]

Важливо зазначити, що спочатку було прийнято рішення про скасування практично всіх видів перевірок, які стосуються підприємств, включаючи як камеральні, так і відвідувані перевірки. Проте потім були внесені певні зміни до законів, і вводилася нова версія цього рішення. Таким чином, однією з нововведень, яка була запроваджена на період військового стану, надзвичайного стану та на тривалий термін після їх закінчення, було встановлення мораторію на проведення перевірок щодо правильності нарахування, подачі декларацій і сплати ЄСВ на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Згідно з цією новою політикою, перевірки, які були ініційовано до 24 лютого, були призупинені і санкції та штрафи за порушення правил нарахування, декларування та сплати ЄСВ за відповідний період не накладаються [52].

Іншою важливою зміною, яка була впроваджена урядовцями з метою полегшення та підтримки суб'єктів підприємницької діяльності в період з 7 березня 2022 року по 30 вересня 2023 року, стало скасування будь-яких санкцій за порушення вимог ЗУ № 265/95-ВР від 17.03.2022 р. «Про застосування реєстраторів

розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» у контексті використання реєстраторів розрахункових операцій або програмних реєстраторів розрахункових операцій (далі-РРО/ПРРО) [54].

Ця ініціатива фактично означала, що в період воєнного стану було скасовано вимоги до використання РРО/ПРРО, і це мало свої наслідки (рисунок 3.3).

Наслідки скасування вимог до використання РРО/ПРРО	оплата могла проводитися без обов'язкового використання РРО/ПРРО, незалежно від форми оплати (картка, готівка, накладна, POS-термінал)
	суб'єкти бізнесу, які раніше не встановлювали РРО/ПРРО не підлягали штрафам чи санкціям
	якщо у суб'єкта бізнесу вже було встановлено РРО/ПРРО він міг продовжувати його використовувати. Проте, в разі, якщо він прийняв рішення щодо не використання РРО/ПРРО в цей період, це не призводило до накладання штрафів
	навіть, якщо використання РРО/ПРРО продовжувалося, то невеликі помилки (наприклад, невідача чека чи неправильне його оформлення) не спричиняли нарахування штрафів

Рисунок 3.3 Наслідки скасування вимог до використання РРО/ПРРО

Джерело: складено на основі [54]

Безумовно, така ініціатива уряду помітно спростила здійснення комерційної діяльності суб'єктів малого підприємництва, особливо беручи до уваги, що вимога щодо використання РРО була новою для усіх підприємців, оскільки почала діяти лише на початку 2022 року, і не всі підприємці дотримувались цієї вимоги повністю.

Щодо медичного закладу ТОВ «Медичний центр «Зірка»», то дана урядова ініціатива допомогла виявити, що впровадження цих систем має значущий вплив на фінансову, податкову та оперативну діяльність підприємства. По-перше це - забезпечення точності та обліку фінансових операцій, а саме використання РРО/ПРРО дозволило підприємству вести облік кожної розрахункової операції, що стало надзвичайно важливим у сфері медичної діяльності під час воєнного стану. Точний облік призводить до зменшення можливостей фінансових помилок, а також підвищує

довіру пацієнтів до підприємства.

Незважаючи на дозвіл не використовувати РРО/ПРРО, ТОВ «Медичний центр «Зірка»» піклується про своїх пацієнтів та не відмовилось від використання РРО/ПРРО.

Покращення оперативності обслуговування пацієнтів, завдяки впровадженню ПРРО медичний заклад ТОВ «Медичний центр «Зірка»» змогло прискорити процес реєстрації та оплати послуг для пацієнтів в складних умовах воєнного стану, що позитивно позначилося на загальній якості обслуговування та задоволенні пацієнтів.

Також можливість не видавати чеки та не використовувати РРО/ПРРО, дало можливість ТОВ «Медичний центр «Зірка»» уникнути штрафних санкцій під час періоду відключення електроенергії і продовжувати якісно надавати медичні послуги потребуючим.

В цілому, використання РРО/ПРРО суттєво полегшує фінансовий облік ТОВ «Медичний центр «Зірка»» та покращує податкову дотриманість. Ця система дозволяє підприємству забезпечити чесну та ефективну фінансову діяльність, що є ключовим чинником в успішному функціонуванні медичного закладу. А спрощення умов щодо використання РРО/ПРРО дала можливість ТОВ «Медичний центр «Зірка»» продовжити свою діяльність у складних воєнних умовах.

Після ретельного аналізу змін у законодавстві [52; 54], внесених за минулий 2022 рік можна зробити висновок, що на початок травня 2022 року було дозволено обмежені види перевірок (рисунок 3.4).

Далі у роботі уряду України, спрямованій на підтримку і стимулювання розвитку вітчизняного бізнесу, передбачено впровадження програми для тимчасового переселення підприємств з районів що постраждали внаслідок воєнних подій. Згідно з цією ініціативою, українські підприємства, які опинилися в активній зоні конфлікту, можуть отримати державну допомогу для переміщення своїх об'єктів до західних областей України.

Дозволені види перевірок на початок травня 2022 року	обов'язкові перевірки застосування РРО/ПРРО при продажу підакцизних товарів
	контроль за обліком підакцизних товарів
	фактичні перевірки щодо можливості приймати оплату картками клієнтів, зокрема, перевірка наявності POS-терміналів у місцях продажу товарів чи надання послуг
	аналіз умов формування цін на товари, які мають важливе суспільне значення

Рисунок 3.4 – Дозволені види перевірок на початок травня 2022 року

Джерело: складено на основі [52; 54]

На даний момент, виконання цієї програми базується на таких нормативно-правових документах:

- Постановою України №305 від 17 березня 2022 року [56] встановлено процедуру безкоштовного перевезення майна вітчизняних підприємств, що відповідає списку, який формується Міністерством економіки та передається до Міністерства інфраструктури.
- Відповідно до Постанови №246-р від 25 березня 2022 року [55] розроблено план невідкладних заходів для переміщення виробничих ресурсів суб'єктів господарювання з територій, де тривають воєнні дії або існує загроза їх виникнення, на безпечні території в разі необхідності.

Програма підтримки релокації українських виробництв, ініційовано державо, націлена на збереження виробничих можливостей та робочого потенціалу та відкрита для всіх підприємств, які прагнуть перемістити свої виробництва на територію західних областей України. Ця програма відкрита для широкого спектру підприємств, які перебувають в зоні ризику і активних бойових дій. Учасниками можуть бути як великі виробничі підприємства, так і малі бізнеси з невеликою кількістю співробітників (10-20 осіб). Пріоритет у наданні державної допомоги для невідкладної релокації отримують стратегічно важливі підприємства та ті, що виробляють

необхідні товари першої необхідності (такі як хліб, їжа, питна вода, одяг тощо) для задоволення потреб цивільного населення, військових і бійців ТРО.

Ще однією можливістю є активна державна підтримка розвитку кредитних відносин між підприємствами та комерційними банками. З метою реалізації цієї концепції, Уряд прийняв рішення про внесення змін до Державної програми «Доступні кредити 5-9%» 18 березня 2022 року. Ці зміни охоплюють такі аспекти:

1. максимальна сума кредиту для всіх суб'єктів підприємництва тепер становить 60 млн грн;
2. відсоткові ставки розділені таким чином: 0% річних протягом періоду воєнного стану та одного місяця після його завершення, та 5% річних після закінчення цього періоду і до закінчення терміну кредиту;
3. кредити доступні для фінансування інвестицій у придбання основних засобів, а також для поповнення обігових коштів, необхідних для підприємницької діяльності;
4. термін кредитування складає 5 років для інвестиційних кредитів і 3 роки для кредитів на поповнення обігових коштів;
5. заявки на участь у програмі приймаються протягом періоду дії воєнного стану;
6. розмір кредитної гарантії становить 50% від суми кредиту для суб'єктів мікро-,малого та середнього підприємництва за винятком суб'єктів великого підприємництва [57].

За метою цієї програми, урядові та приватні банки мають інтенсифікувати видання кредитів, щоб забезпечити можливість тисячам підприємців відновити та сучаснізувати свою господарську діяльність, адаптуючи її до нових умов. Крім того, станом на початок травня 2022 року Фонд розвитку підприємництва уклав угоди про співпрацю з 42 банками в рамках державної програми «Доступні кредити 5-9%».

За даними МФУ, станом на 16 травня 2022 року, після запуску Програми суб'єкти підприємництва отримали 40486 кредитів на суму 110,1 млн грн [58].

Здійснені дослідження вказують на те, що Уряд нашої країни використовує різноманітні та інноваційні методи для державного регулювання та сприяння розвитку підприємництва в умовах війни. Проте, проблеми та труднощі, з якими стикаються господарські суб'єкти, свідчать про необхідність одночасного розвитку як системи державної підтримки бізнесу, так і ініціативи підприємців, зокрема малих підприємств у напрямку спільних зусиль у сфері державно-фінансової діяльності.

Досягненням сьогоднішніх часів є покращення системи надання інформаційної та консультаційної підтримки бізнесу з боку держави для спонукання його розвитку. Державна інформаційна підтримка підприємців може бути впроваджена за допомогою таких заходів:

1. створення та функціонування державних, регіональних і місцевих інформаційних систем та мереж інформаційно-комунікаційних мереж для сприяння запуску підприємницької діяльності через Інтернет;

2. надання інформації про стан реалізації державних, регіональних і місцевих програм підтримки підприємництва та ступінь ефективності державної підтримки.

Надання інформації про стан розвитку бізнесу, об'єкти інфраструктури для підтримки підприємництва, а також іншої необхідної інформації, такої як економічна, юридична, статистична, виробничо-технологічна та маркетингова, необхідна для сприяння розвитку суб'єктів підприємницької діяльності.

Державна підтримка шляхом надання консультацій суб'єктам підприємництва має забезпечувати створення та підтримку інфраструктурних об'єктів, які надають консультаційні послуги. І полегшення доступу до актуальної інформації в режимі реального часу.

Підсумовуючи, важливо наголосити, що основними та найбільш важливими інструментами для стимулювання економічного розвитку в умовах воєнного стану є розробка заходів для стабілізації бізнес-середовища та реформування системи державного регулювання підприємництва. Питання, пов'язане з необхідністю

підтримки та сприяння подальшому розвитку підприємництва, є важливим у сучасній Україні на всіх рівнях - державному, регіональному і в самій сфері підприємництва.

Розв'язання цієї проблеми надає можливості для прискорення економічного відновлення та модернізації, а також перехід на шлях інноваційного розвитку. Це ґрунтується на пошуку найефективніших моделей підтримки підприємств різних розмірів у сучасних воєнних умовах. Вивчення показує, що на сьогодні Уряд України розробив та впровадив програми, які надають тимчасові заходи для полегшення й підтримки бізнесу під час воєнного стану.

Головною метою таких ініціатив є мінімізація часу, що витрачається на вирішення адміністративних та фінансових питань між бізнесом та державою, а також сприяння його розвитку в умовах сучасної складності. Однак сьогодні на державному рівні потрібно і далі надавати підтримку суб'єктам підприємництва, включаючи створення відповідної правової бази, надання фінансово-кредитних та матеріально-технічних ресурсі, науково-методичного, інформаційно-консультативного та кадрового супроводу для бізнесу.

Рівноправний доступ до програм підтримки та стимулювання бізнесу, які впроваджуються Урядом під час воєнного стану є також важливим. Необхідно вдосконалювати моніторинг використання бюджетних коштів, виділених на реалізацію цих програм, і забезпечувати прозорість та відкритість процедур, пов'язаних із наданням державної підтримки. Такі заходи важливі для всіх суб'єктів підприємництва, незалежно від їхнього розміру - малого, середнього або великого.

3.2 Система оподаткування суб'єктів малого підприємництва України

Всі конфлікти переважно мають економічний аспект. Саме тому економіка та бізнес мають продовжувати працювати. З цією метою держава має адаптувати податкове навантаження та податкові правила до умов війни для підтримки

виживання бізнесу під час конфлікту.

По-перше, були внесені зміни до процедур адміністрування, контролю та обліку платників податків. Згідно із Законом України №2120-IX від 15.03.2022 року під час дії воєнного стану було призупинено врахування та виконання податкових строків, включаючи строки давності, що передбачено статтею 102 ПКУ. Такий же механізм призупинення податкових строків застосовується відповідно до пункту 69.9 підрозділу 10 розділу XX ПКУ [52].

Основна думка полягає в тому, що під час введення воєнного стану не нараховують згідно зі статтею 129 ПКУ, і раніше нараховані суми пені списуються.

Проте, у випадку, коли бездіяльність контролюючого органу викликана воєнним станом, компенсація за завдану шкоду не передбачена.

Скасовано попередній податковий мораторій, який був встановлений 2020 році через пандемію Covid-19, і замінено його на аналогічний мораторій на період воєнного стану.

Згідно із Законом №2142-IX від 24.03.2022 року, у підпункті 69,2 пункту 69 розділу XX ПКУ передбачено, що під час воєнного стану податкові перевірки не можуть бути ініційовані, і розпочаті перевірки призупиняються. Єдиними винятками з цього правила є фактичні перевірки та камеральні перевірки, які проводяться у зв'язку із відшкодуванням бюджетних коштів і перевірками декларацій платників єдиного податку 4-ї групи [59]. Також, вже 12.05.2022 року був схвалений законопроект 7360 [60], яким відновлюють проведення перевірок, пов'язаних із податковою звітністю.

Внаслідок встановлення цінового регулювання на певні товари, податкові органи отримали повноваження проводити контроль та спостереження за виконанням державою встановлених фіксованих цін, максимальних цін та граничних рівнів торговельної націнки під час воєнного стану. Цей контроль здійснюється шляхом здійснення фактичних перевірок. Такий контроль міг бути ініційований лише у двох випадках: поданням письмової заяви споживача та одержанням інформації від інших

державних органів.

Згідно із ЗУ № 2142-ІХ від 24 березня 2022 року, якщо платник податків через бойові дії чи введення військового стану не може виконати свої податкові обов'язки (будь-які), то він має виконати ці обов'язки протягом шести місяців після закінчення або скасування військового стану. У випадку фізичних осіб, які активно беруть участь у відсічі збройної агресії, цей термін становить один місяць з моменту, коли вони можуть виконати свої податкові зобов'язання [59].

Однак, згідно із законопроектом № 7360 [60], що був прийнятий 12.05.2022 року, були внесені зміни в терміни: для бізнесу строк для виконання податкових зобов'язань скорочено до двох місяців, в той час як для фізичних осіб - платників податків - 60 днів. Під час воєнного стану дозволено подавати звітність та інші документи у паперовому вигляді. Також важливо відзначити, що можливість виправлення помилок у поданих деклараціях без штрафів була доступна лише до 20.07.2022 року. Податкова реєстрація платників податків була зупинена через блокуванням реєстрів до моменту їх відновлення.

Всі операції, пов'язані з передачею чи відчуженням майна на користь ЗСУ, інших військових формувань чи державних органів, не розглядаються як операції, що підлягають оподаткуванню, зокрема для товарів, які обкладаються акцизами. Для забезпечення потреб оборони військово-цивільні адміністрації мають право звільняти майно з під податкової застави в спрощеному порядку. Також, у разі втрати первинних бухгалтерських документів через бойові дії або окупацію, передбачено процедуру, яку слід виконати. Платник повинен подати звернення до податкової служби, у якому зазначити, що неможливо вивезти або зберегти ці документи. У такому випадку, платнику надається імунітет від податкових перевірок на вказані періоди. Важливо зауважити, що показники фінансової звітності можуть бути під сумнівом лише в разі відсутності підтверджуючих первинних документів. Це означає, що платник податків користується припущенням законності своїх дій, і фіскальна служба повинна довести їхню неправомірність. Якщо все ж таки податкова служба виносить рішення про

стягнення податків, то контролюючий орган не може піддавати сумніву показники податкової звітності до остаточного вирішення у процедурі оскарження.

Для вирішення питання оподаткування товарів, отриманих безоплатно як благодійно або гуманітарна допомога, згідно пп. 165.1.54 ст. 165 та пп. 170.7.2 ст. 170 ПКУ [32], згідно з яким суми благодійної допомоги не підлягають оподаткуванню як дохід фізичних осіб, за умови, що таку допомогу отримують учасники бойових дій, служителі воєнних формувань та правоохоронних органів, працівників підприємств, установ, організацій, сил цивільного захисту, які беруть участь у заходах з національної безпеки і оборони, відсічі і стримуванні збройної агресії, а також фізичні особи, які проживають в місцях, де відбуваються бойові дії, або переселенці.

Законодавством також передбачено, що особи, які займаються незалежною професійною діяльністю та фізичні особи-підприємці та оподатковуються за загальною системою оподаткування, можуть включити витрати в свої рахунки, коли передають суми або товари ЗСУ, іншим військовим формуванням або державі для цілей оборони.

Фермери-одноосібники також не залишаються без уваги. Відтепер згідно з пунктом 23 розділу 1 ПКУ, у випадку продажу своєї сільськогосподарської продукції податковому агенту під час воєнного стану, дохід від такого продажу підлягає оподаткуванню саме цим податковим агентом. З іншими агропродуцентами або торговцями, що куплять цю продукцію, він виступає в ролі податкового агента, обов'язково утримуючи податок на доходи фізичних осіб та військовий збір. В такому випадку, ці податкові агенти у своїх податкових розрахунках вказують лише загальну суму виплаченого доходу фізичним особам, не розголошуючи конкретні операції та особисті ідентифікаційні дані отримувача.

Під час введення воєнного стану, на заборгованість перед бюджетом, яка виникла через форс-мажорні обставини, пов'язані з військовою агресією, не нараховується пеня в розмірі 120% облікової ставки НБУ. Також встановлено, що в період воєнного стану не розглядаються операції, які вважаються неоподаткованими

або не є господарською діяльністю. Це стосується випадків, коли товари, які були придбані з ПДВ, були знищені або втрачені через військову агресію, або ж коли такі товари передані у власність держави або місцевої громади, зокрема на потреби оборони. Також в цей час не вважаються операціями постачання товарів операції, які передбачають безоплатну передачу на користь ЗСУ або інших військових формувань.

Внаслідок російської військової агресії було вимкнено багато реєстрів для тимчасового збереження та захисту інформації. Це також стосувалося Єдиного реєстру податкових накладних (далі ЄРПН). Тому законодавством передбачено, що під час воєнного стану не проводиться реєстрація податкових накладних та коригувальних розрахунків, а облік податкового кредиту здійснюється на основі первинних документів оформлених відповідно до ЗУ № 996-XIV від 16 липня 1999 року. Іншими словами, під час цього періоду використовуються паперові документи для обліку податкових операцій.

Було визначено, що протягом шести місяців після закінчення воєнного стану платники податків мають забезпечити реєстрацію всіх податкових накладних та розрахунків коригувань за цей період. Суми податкового кредиту будуть переглянуті з урахуванням інформації, що міститься в податкових накладних та коригувальних розрахунках, зареєстрованим в ЄРПН.

Згідно з законопроектом №7360, прийнятим 12.05.2022 року [60], передбачено відновлення обов'язку платників щодо подання фінансової звітності, оплати податків та реєстрації податкових накладних та коригування розрахунків у ЄРПН, якщо вони мають змогу виконувати ці обов'язки вчасно. Конкретний перелік документів, що підтверджують неможливість виконання податкових обов'язків, буде встановлений Міністерством фінансів. Цей законопроект також встановлював, що реєстрація податкових накладних за лютий-травень 2022 року повинна була бути завершена не пізніше 15го липня 2022 року. Суми податкового кредиту за товари, які були придбані, але знищені через воєнні дії включаються до податкового кредиту, але не підлягають бюджетному відшкодуванню.

Щодо палива, для поліпшення ситуації під час воєнного стану було встановлено знижену ставку ПДВ на імпорт бензину, важких дистилатів, скрапленого газу, нафти і сирової нафто-продукції до 7%. Податковий кредит, сформований під час воєнного стану завдяки таким постачанням не підлягає бюджетному відшкодуванню і обчислюється в межах податкового кредиту наступного звітного періоду. Скасування цієї зниженої ставки 7% ПДВ на пальне та нафтопродукти, визначеної підрозділом 82 розділу ХХ ПКУ, передбачає одночасне припинення застосування знижених ставок акцизу. Починаючи з 1 липня 2023 року, ці товари оподатковуються основною ставкою ПДВ, яка становить 20%.

На період введення воєнного стану, підакцизні товари, такі як паливо, скраплений газ та нафтопродукти, звільняються від оплати акцизного податку. Також імпорт броньованих автомобілів для цілей оборони та стримування агресії, а також операції, пов'язані з передачею підакцизних товарів ЗСУ та іншим воєнізованим формуванням або державі, у рамках гуманітарної допомоги або в разі примусового відчуження для потреб оборони, звільняються від оподаткування.

Якщо неможливо зареєструвати акцизну накладну у Єдиному реєстрі акцизних накладних, тимчасово дозволяється переміщення пального або спирту етилового з урахуванням додаткових вимог до товарно-транспортної накладної, яка повинна включати всю необхідну інформацію, що зазвичай вказується в акцизній накладній.

Платники податків (фізичні особи), які через свою пряму участь у воєнних діях не встигли вчасно виконати податкові обов'язки щодо акцизного податку, звільняються від відповідальності за це невиконання, якщо вони вирішують виконати свої обов'язки впродовж одного місяця після припинення обставин, які заважали їх це зробити. Проте, законопроектом №7360, прийнятим 12.05.2022 року цей термін було подовжено до 60 днів.

Після відновлення акцизних складів, які були пошкоджені або перебували у зоні бойових дій або окупації, облік пального та спирту етилового буде здійснюватися на основі результатів інвентаризації.

Платники Єдиного Податку (далі - ЄП) 1-3 групи звільнені від обов'язку сплати ПДВ при імпорті товарів, за винятком тих, які оподатковуються за ставкою ЄП 3% (тобто вони вважаються платниками ПДВ).

З початку квітня 2022 року фізичні особи-підприємці, які є платниками ЄП 1-ї та 2-ї групи мали можливість звільнити себе від обов'язку сплати ЄП. В такому випадку, вони були не зобов'язані подавати податкову декларацію за відповідний період.

Для платників 3-ї групи тимчасово усувалися обмеження за обсягом доходу, і їм була відкрита можливість змінити ставку податку на 2%. Проте важливо зазначити, що ці тимчасові положення не могли бути використані суб'єктами господарювання, які спеціалізуються на операціях з іноземною валютою, операціях з товарів підакцизного роду та корисними копалинами, фінансовими компаніями, нерезидентами, а також філіями, представництвами та підрозділами, які не є платниками ЄП. Особа, яка перейшла на сплату ЄП 2% упродовж календарного року, при відновленні у тому ж році оплати податку на прибуток підприємства повинна була скласти та подати податкову декларацію з податку на прибуток підприємств за наростаючим підсумком, починаючи з початку цього календарного року, ігноруючи період перебування на єдиному податку. Проте, для розрахунку загального річного доходу враховуються всі доходи, отримані особою як платником ЄП.

Згідно із законопроектом №7360, прийнятим 12.05.2022 року, особи, які перейшли на спрощену систему оподаткування із ставкою 2%, звільнялися від відповідальності за несвоєчасне виконання податкових зобов'язань з 24 лютого 2022 року, якщо вони розпочали сплачувати податки протягом 60 днів з дня переходу на спрощену систему.

2% ЄП було скасовано, а також скасовано часткові обмеження на проведення перевірок за Законом від 30 червня 2023 №3219-ІХ, який набув чинності з 1 серпня 2023.

З 1 серпня 2023 року ставка ЄП у 2% була відмінена, але Закон визначив, як

відбувається перехід з 2% ЄП (рисунок 3.5).

Правила переходу зі ставки 2% ЄП після відміни ставки у 2%	платники, які раніше сплачували 2% ЄП, мали можливість подати заяву про відмову від застосування цієї ставки та вказати, на яку систему оподаткування вони хочуть перейти. Якщо платник не подасть таку заяву, або не вкаже бажану систему, він автоматично перейде на систему на якій перебував до вибору 2% ЄП
	встановлюється право платника, які у 2023 році перейшли з 2% ЄП на загальну систему, знову обрати спрощену систему за своїм вибором, подавши відповідну заяву. Якщо заява була подана до 01.09.2023 року такий платник вважався платником ЄП з 01.08.2023 року
	нові суб'єкти господарювання, які обрали 2% ЄП при реєстрації автоматично вважаються платниками ЄП 3 групи із ставкою 5%
	платники, яким раніше була призупинена реєстрація платника ПДВ, автоматично відновлювалися права та обов'язки платника ПДВ

Рисунок 3.5 – Правила переходу зі ставки 2% ЄП після відміни ставки у 2%

Джерело: складено на основі [61]

Згідно із ЗУ № 2464-IV від 08 липня 2010 року, внесені тимчасові зміни, які надають можливість самозайнятим особам (ФОП та особам, що здійснюють незалежну професійну діяльність) та членам фермерського господарства з 1 березня 2022 року звільнити себе від сплати ЄСВ та відмовитися від подання відповідної декларації [35].

Платники ЄП мають право не сплачувати ЄСВ за працівників, які були мобілізовані на військову службу під час періоду мобілізації, визначеного Указом Президента України від 24 лютого 2022 року №69/2022 «Про загальну мобілізацію». Відповідні суми ЄСВ будуть виплачуватися за рахунок коштів державного бюджету, за винятком періодів, коли ці працівники отримували грошове забезпечення і за цей період вже було сплачено ЄСВ. Для визначення суми ЄСВ, яка повинна бути оплачена за рахунок державного бюджету за мобілізованих працівників, платник ЄСВ

проводить розрахунки та відображає відповідні суми в звітності.

Протягом менше ніж трьох місяців з початку повномасштабного вторгнення ВРУ прийняла вісім законів, які вносять зміни до ПКУ. Робота з нормотворчістю виявилася інтенсивною, зокрема в сфері податкового законодавства, яке суттєво змінилося і продовжує еволюціонувати. Щодо ЄП, то наразі він майже не піддався змінам, особливо в контексті податку на прибуток. Це зумовлено переважно тим, що його регулювання в основному ґрунтується на стандартах бухгалтерського обліку, а не ПКУ. Також серед змін в ЄП було скасування ЄП за ставкою 2% через значний занепад доходів у бюджет.

3.3 Розробка стратегій зменшення податкового тиску та оптимізації оподаткування суб'єкта малого бізнесу в умовах воєнного стану

Оптимізація оподаткування для суб'єкта підприємницької діяльності передбачає здійснення ціленаправлених та законних заходів з метою зменшення обов'язкових податкових виплат. Вона включає в себе використання законодавчо наданих пільг і переваг. Ступінь оптимізації також залежить від різних чинників, таких ризик, індивідуальні особливості підприємця, часові та місцеві обставини. Важливо враховувати, що більшість податкових стратегій можуть вимагати додаткових витрат, зокрема на їх розробку та впровадження і ліквідація таких стратегій також може бути витратною.

Важливо враховувати, що переваги від оптимізації оподаткування можна оцінювати не лише за зменшенням сум податків, а також враховуючи уникнення можливих збитків та витрат, що виникали б при веденні бізнесу без урахування існуючих особливостей оподаткування під час воєнного стану.

У цьому контексті важливо звернути увагу як на прямі фінансові витрати суб'єкта підприємництва, так і не прямі - ризики виникнення негативних наслідків

(наприклад, у разі податкових претензій, сплати адміністративних штрафів, втрати ділової репутації, зниження ринкової ціни акцій тощо), а також різноманітні приховані витрати на створення та утримання працездатності конкретної податкової стратегії під час воєнного стану, їхню вартість та інше; - зменшення податкових витрат. За сутністю ці принципи вказують на те, що обираючи метод зменшення будь-якого податку, підприємство повинно переконатися, що його застосування не призведе до збільшення інших податкових обов'язків; - правильна документація. Недбалість у документуванні або відсутність необхідних документів може служити формальною підставою для не зарахування (або перекваліфікації) всієї операції органами ДФС України, що, в свою чергу, може викликати застосування більш обтяжливого порядку оподаткування для суб'єкта підприємництва; - конфіденційність, що стосується лише конкретних суб'єктів підприємництва в умовах воєнного стану.

Враховуючи економічну ситуацію в країні та особливості податкової системи є доцільно визначити ключові пріоритети для проведення ефективної податкової стратегії оптимізації оподаткування (рисунок 3.6).

Рисунок 3.6 – Пріоритети для проведення ефективної податкової стратегії оптимізації оподаткування

Джерело: складено на основі [65]

Метою реформи податкової системи України повинно бути створення такої,

яка сприяє економічному росту (рисунок 3.7).

Основні завдання для сприяння економічному росту	утворення нового інституційного середовища для оподаткування, що підтримує принцип рівності перед законом для всіх платників, уникає будь-якої форми податкової дискримінації та формує відповідальне ставлення платників до своїх податкових зобов'язань
	підвищення фіскальної ефективності системи оподаткування шляхом розширення податкової бази, поліпшення адміністрування та зменшення масштабів ухилення від сплати податків
	зміцнення регулюючого потенціалу податкової системи через впровадження інноваційно-інвестиційних пільг з податку на прибуток підприємства
	забезпечення більш рівномірного розподілу податкового тягаря між різними платниками податків
	демократизація податкової служби України, що включає перегляд ідеології та її функціонування через реформування самої податкової служби

Рисунок 3.7 – Основні завдання для сприяння економічному росту

Джерело: складено на основі [65]

Навіть в складні часи Україна тримає орієнтир на вступ до ЄС, тому незважаючи на усі складності під час воєнного стану податкова система також має підлягати змінам, оптимізації та удосконаленню.

Для покращення стану української податкової системи необхідно провести реформування податкової політики, зокрема, перетворити її з суто фіскального інструменту в ефективний засіб соціально-економічної стратегії держави під час воєнного стану. Податкова система має сприяти інноваційній та інвестиційній діяльності, що вимагає зниження податкового тиску, збільшення захисту платників податків та максимальне спрощення процедур оподаткування в складних умовах воєнного положення.

Однак, у сучасних воєнних умовах податкова система України володіє рядом недоліків (рисунок 3.8).

Недоліки податкової системи України в період воєнного часу	значна складність та суперечність податкової системи
	складність, неоднорідність та нестабільність нормативно-правової бази оподаткування, а також неузгодженість та суперечливість окремих законодавчих норм
	велика нерівномірність розподілу податкового тягаря через численні податкові пільги та різноманітні схеми ухиляння від сплати податків
	недостатня узгодженість і ефективність діяльності МФ, ДПС та ДМС у реалізації державної податкової політики через недосконале правове регулювання та їх взаємодії під час воєнного стану
	фіскальна орієнтованість та недостатня фокусованість регулюючої функції на сталому економічному зростанні
	значні витрати на адміністрування окремих податків в порівнянні з доходами бюджету, які формуються за рахунок їх сплати
	непрозорість податкового регулювання
	корупція та каральний характер податкових відносин

Рисунок 3.8 – Недоліки податкової системи України в період воєнного часу

Джерело: складено на основі [66]

Необхідність у сучасний момент полягає у тому, щоб адаптувати податкову систему України до європейських стандартів у складний воєнний час для вирішення зазначених вище проблем у сфері податкового контролю. Це можливо шляхом ліквідації корупційних схем в системі оподаткування та повного усунення бюрократії. Наступним етапом є удосконалення та оптимізація чинного законодавства, включаючи редагування статей, у яких може міститися подвійний підтекст. Також необхідно впровадження нових підходів до податкового контролю, визначені ключових напрямків його удосконалення та науково-організаційне забезпечення, зокрема у сферах нормативно-правового, інституційного та інформаційного впровадження під час воєнного стану.

Таким чином підсумуємо у таблиці 3.1 недоліки податкової системи та можливі варіанти їх вирішення в період воєнного стану.

Таблиця 3.2 – Недоліки податкової системи та варіанти їх вирішення в період воєнного стану

Недоліки податкової системи	Варіанти вирішення недоліків
Не ідеальність законодавства	Необхідним є редакція та коригування помилок при подвійному тлумаченні статей в ПКУ. Важливим є встановлення відповідності статей ПКУ та інших статей, постанов, положень, які пересікаються один з одним та є взаємопов'язаними
Високий рівень корупції, бюрократія	Необхідне своєчасне виявлення корупційних схем та безперечне приведення до відповідальності за такі правопорушення. Розробка додаткових методичних рекомендацій де буде вказано, що робити, якщо виявлені корупційні дії
Низький рівень захисту прав платників податків в поточному законодавстві	Необхідним є покращення та оптимізація поточного законодавства в розрізі прав платників податків та урахування правових аспектів взаємовідносин платників із контролюючими органами

Джерело: складено автором за даними [65; 66]

Отже, головною метою податкового контролю є налагодження взаємовідносин між платниками податків і контролюючими органами, а результативність цього процесу безпосередньо визначає фінансування державного бюджету в умовах воєнного стану. З урахуванням щодо ліквідації корупції, додержання принципів податкової системи і захисту інтересів платників податків, що призводить до поповнення бюджету України в складні воєнні часи.

Підсумовуючи слід відзначити активні зусилля держави у розробці і впровадженні програм підтримки для малого бізнесу. Ці програми та податкові зміни дали можливість малим підприємствам продовжувати функціонувати в такий складний період воєнного положення. Стратегії зменшення податкового тиску та оптимізації оподаткування стають важливим інструментом забезпечення життєздатності малого бізнесу в умовах воєнного стану. Ретельне планування та адаптація до змін в податковому законодавстві можуть сприяти збереженню

конкурентоспроможності суб'єктів малого підприємництва.

Отже, враховуючи комплексність викликів, з якими стикаються суб'єкти малого підприємництва у зв'язку із воєнним положенням, ефективне управління оподаткуванням виявляється невід'ємною частиною стратегії підтримки малого бізнесу. Держава повинна продовжувати розробку та впровадження прогресивних заходів, спрямованих на збереження та підтримку малого бізнесу в умовах воєнного конфлікту.

Також можна дійти висновку щодо необхідності постійного моніторингу та програм державної підтримки до змін у ситуації в країні. Важливо забезпечити гнучкість та швидкість реакції на виклики, що виникають в умовах воєнного стану, щоб максимізувати ефективність цих податкових програм. Було виявлено, що стратегії зменшення податкового тиску вимагають індивідуального підходу та ретельного аналізу для кожного конкретного суб'єкта малого бізнесу. Урахування специфіки галузей та регіонів діяльності дозволить розробляти оптимальні рішення, спрямовані на збереження фінансової стабільності та конкурентоспроможності.

Управління податковим та фінансовим навантаженням для малих підприємств у період воєнного стану є складним завданням, яке вимагає високого рівня співпраці між державними органами та бізнес спільнотою

Загалом, можна підкреслити важливість активної участі держави в розвитку адаптивних та інноваційних підходів до оподаткування малого бізнесу в умовах воєнного стану та непередбачуваних економічних умов.

ВИСНОВКИ

Дослідження організації обліку та оподаткування СМП в умовах воєнного стану та їх застосування на підприємстві ТОВ «Медичний центр «Зірка»» дозволяють зробити наступні висновки:

1. Аналіз інституціональних засад для СМП в умовах воєнного стану виявив важливість визначення чітких правил та механізмів підтримки для забезпечення їхньої життєдіяльності та розвитку.

2. Розгляд міжнародної практики обліку та оподаткування СМП в умовах ризиків підкреслив важливість гнучкості та адаптивності податкових систем. Наведені приклади практики з інших країн можуть слугувати цінними вказівками для вдосконалення системи оподаткування в контексті воєнного стану.

3. Формування чіткої та адаптованої до умов воєнного стану облікової політики є важливим елементом фінансового управління. В умовах воєнного конфлікту важливо забезпечити точність та доступність документації для забезпечення перевірки та аналізу фінансової діяльності. Визначено, що правильна організація обліку допомагає суб'єктам малого підприємництва зберігати фінансову стабільність та ефективно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства.

4. Медичне підприємство ТОВ «Медичний центр «Зірка»» було створене під час воєнного стану та формувало свою облікову політику незабаром після початку воєнного стану. Облікова політика підприємства ТОВ «Медичний центр «Зірка»» створена відповідно до вимог ЗУ №996-XIV від 16.07.1999 року. В обліковій політиці підприємства приділено увагу правильності ведення обліку банківських операцій, основних засобів, запасів, дебіторської заборгованості, доходів і витрат, а також інвентаризації матеріальних цінностей.

4. Бухгалтерський облік ТОВ «Медичний центр «Зірка»» ведеться одноосібно та централізовано головним бухгалтером. Для ведення обліку застосовується

програмне забезпечення «1С:Бухгалтерія». Випробовується нове програмне забезпечення «MASTER:Бухгалтерія» для покращення ведення обліку медичних препаратів.

5. На підприємстві ТОВ «Медичний центр «Зірка»» організовано документообіг від формування первинного документу, проходження його всіх стадій обробки та проведення і до передачі в архів. Підприємство ТОВ «Медичний центр «Зірка»» має свій поточний і постійний архів в одному приміщенні. Архів підприємства поділений за секціями та за роками. Відповідальним за ведення та зберігання є головний бухгалтер та директор.

6. ТОВ «Медичний центр «Зірка»» як СМП подає спрощену фінансову звітність, а саме спрощений Звіт про фінансовий стан (баланс) та Звіт про фінансові результати. У Балансі ТОВ «Медичний центр «Зірка»» відображаються активи, зобов'язання та власний капітал. У підсумку, сума активів балансу дорівнює сумі зобов'язань та власного капіталу. У Звіті про фінансові результати висвітлюються доходи, витрати, фінансовий результат до оподаткування та чистий прибуток.

7. Для удосконалення обліку запасів ТОВ «Медичний центр «Зірка»» рекомендується змінити програмне забезпечення з програми «1С:Бухгалтерія» на спеціалізовану бухгалтерську програму для обліку діяльності СМП з розширеними можливостями для обліку запасів «MASTER:Бухгалтерія», оскільки це покращить облік запасів, при появі деталізації лікарських засобів у поєднанні з медичною програмою в форматі переносу даних.

8. Проведений аналіз діяльності ТОВ «Медичний центр «Зірка»» дозволив зробити висновок, що господарська діяльність підприємства ведеться на належному рівні відповідно до вимог законодавства та без порушень в бухгалтерському обліку та податкових розрахунках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Міністерство економіки України. Програма релокації: 761 підприємство переміщено в більш безпечні регіони. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d152dcfe-7bde-49df-a69a-8d7f9586fc13&title=ProgramaRelokatsii>
3. Опендата бот - сервіс моніторингу реєстраційних даних українських компаній та судового реєстру для захисту від рейдерських захоплень і контролю контрагентів. URL: <https://opendatabot.ua/>
4. Опендата бот - сервіс моніторингу реєстраційних даних українських компаній та судового реєстру для захисту від рейдерських захоплень і контролю контрагентів. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/fop-record-2023>
5. Майстро Р.Г, Більовська О.О. Конкурентоспроможність бізнесу в умовах війни в Україні. 2023. Вісник НТУ “ХПІ” URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/282897/277114>
6. Линник О.І, Кочетовароль Т.І. Роль мікро-, малого і середнього бізнесу у становленні інноваційної моделі економіки України. 2023. Вісник НТУ “ХПІ” URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/282953/277936>
7. Янчук Ю. В., Шидлівська І. І, Купчак М. Я. Проблемні питання розвитку мікропідприємства, малого та середнього підприємництва в Україні URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/.pdf>
8. Бортнік С. Функціонування малого і середнього підприємництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. – 2022. – № 36. – URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-46>
9. Stadnyk, V., Yokhna, V., Krasovskyi O. and Naskalnyj, S. 2023. The role of service companies in realizing the development potential of the economy of ukraine in the

conditions of war and post-war recovery. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 4, 32 (Feb. 2023), 103–115. DOI:<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2022-04-103-115>.

10. Деякі питання забезпечення підприємницької діяльності в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 березня 2022 року №314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

11. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму протидії рейдерству: Закон України від 12 травня 2022 року №2255-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

12. Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 року №209. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

13. Державна Податкова Служба України URL: <https://tax.gov.ua/nove-pro-podatki--novini-/659040.html>

14. Лист Торгово-Промислової Палати від 28 лютого 2022 року 2024/02.0-7.1. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/621cba543cda9382669631.pdf>

15. Thomas Henschel. Risk management practices in German SMEs: An empirical investigation. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business* 2006 DOI: [10.1504/IJESB.2006.010543](https://doi.org/10.1504/IJESB.2006.010543)

16. The Commission of the European Communities (2003) ‘Commission recommendation concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises’, *Official Journal of the European Union*, Vol. L124, pp.36–41.

17. Weber, I.K. ‘Das Planungs- und Kontrollsystem der mittelständischen Unternehmung (The planning and control system of the medium-sized enterprise)’, PhD Thesis, *Schriften zur Unternehmensführung*, 2000 No. 58, Frankfurt/Main: Lang.

18. Government of Canada. Small businesses and self-employed income. URL: <https://www.canada.ca/en/revenue-agency/services/tax/businesses/small-businesses-self->

[employed-income.html](#)

19. Wolters Kluwer. Doing Business in Canada. Compliance October 18, 2019. URL: <https://www.wolterskluwer.com/en/expert-insights/doing-business-in-canada>

20. Deloitte. Taxation and investment in Poland. 2021. URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl_Deloitte_Taxation_and_investment_2021.pdf

21. Pwc. Doing business in Poland. 2019. URL: <https://www.pwc.pl/pl/pdf/doing-business-in-polen.pdf>

22. the MENA-OECD Initiative. Business climate development strategy Egypt. 2010. URL: <https://www.oecd.org/global-relations/46340489.pdf>

23. Pwc. Egypt: Law No. 30 of 2023 issued by the Egyptian Government amending some provisions of the Income Tax Law promulgated by Law No. 91 of 2005. URL: <https://www.pwc.com/m1/en/tax/documents/2023/egypt-law-no-30-of-2023-issued-by-the-egyptian-government.pdf>

24. Методичні рекомендації щодо формування облікової політики: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

26. Олійник Я.В. Методичні аспекти облікової політики підприємств // Менеджмент. 2012. № 721. С. 206-211

27. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року № 996 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

28. Про облікову політику: Листи Міністерства фінансів України №31-34000 від 21.12.2005 р. URL: <http://minfin.kmu.gov.ua/control/uka>.

29. Яцишин С. Р. Облікова політика: формування та контроль за її

дотриманням / Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. 2011. №36. С. 462-465.

30. Бойченко Н. В. Особливості формування та зміни облікової політики підприємства. Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. Вип. 129. С. 131–135.

31. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

32. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

33. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. №39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

35. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

36. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. №419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

37. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства фінансів України 29.09.1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

39. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

40. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 1591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

41. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

42. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку: Наказ міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. (зі змінами та доповненнями).

43. Завитій Ольга Аудиторський ризик і оцінювання системи внутрішнього контролю і аудиту. Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. м. Тернопіль, 20 жовт. 2016 р. - С. 121-122.

44. Бруханський Руслан Оптимізація обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту підприємств України в XXI столітті : національна ідентичність та тенденції глобалізації : зб. тез доп. Х Ювіл. Міжнар. наук.-практ. конф. молод. вчен. м. Тернопіль, 21–23 лют. 2013 р : Ч. 2. – С. 310–311.

45. Бруханський, Руслан. Спектр генерування дефініції стратегічного управлінського обліку : зб. наук. праць всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю м. Тернопіль, 30 берез. 2017 р.: С. 182- 185.

46. Белова, Ірина. Історичний огляд правового забезпечення розвитку обліку та контролю. Прикладна економіка – від теорії до практики : зб. тез доп. Першої Всеукр. наук.-практ. конф. м. Тернопіль, 15 жовт. 2015 р.: С. 9–13.

47. Соломіна Г.В. Забезпечення фінансово - економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.

48. Андрушків Б.М., Малюта Л.Я. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. 180 с.
49. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2003. 197 с.
50. Пахомова Т. М. Антикризове управління як найважливіша умова сталого розвитку підприємств. Вісник НАУ. 2011. № 1 (14). С. 39–40.
51. Податковий кодекс України : Закон України № 2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
52. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України № 2120-IX від 15.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
53. Протягом січня – квітня 2022 року платники перерахували до зведеного бюджету 344,7 млрд гривень / Офіційний сайт Державної податкової служби України URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/644526.html>
54. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України № 265/95-ВР від 17.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
55. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію : Розпорядження Кабінету міністрів України № 246-р. від 25.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
56. Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету міністрів України № 305 від 17.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
57. Підтримка бізнесу в умовах війни. – 2022 URL: <https://business.diia.gov.ua/wartime>.

58. Мінфін: За тиждень підприємці отримали 1124 пільгових кредитів на 4,02 млрд грн за програмою «Доступні кредити 5–9 %» / Урядовий портал, 2022 URL: <https://cutt.ly/UKXFLx8>.

59. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану : Закон України № 2142-IX від 24.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

60. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану : Закон України № 2260-IX від 12.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

61. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану : Закон України №3219-IX від 30 червня 2023 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

62. Пухальський В. Теоретичні аспекти податкового контролю. Молодий вчений, 2022, 1 (101): 32-36. URL: <https://www.molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/download/3118/3087>

63. Василенко С. В. Правові основи здійснення податкового контролю. Науковий вісник публічного та приватного права. 2017. № 6. С. 145–150

64. Князькова В.Я. Фіскальна ефективність податкового контролю та напрями його покращення. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2017. № 3 (74). С. 116- 123.

65. Онлайн глосарій / портал «Міністерство юстиції». URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11350

66. Про Стратегію сталого розвитку Україна-2020: указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015 Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

67. Business Size: Definition, Measurement, Classification Penpoin. 2023. URL: <https://penpoin.com/business-size/>

68. Класифікація підприємств Школа Бізнесу Нова Пошта. 2022. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/klasifikaciya-pidpriemstv>
69. Small and medium-sized enterprises Wikipedia. 2021. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Small_and_medium-sized_enterprises
70. Маркус, О., & Сахарук, М. (2020). Особливості організації обліку у суб'єктів малого підприємництва. Молодий вчений, 10 (86), 223-228. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-47>
71. Подолянчук О. А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. "Ефективна економіка". 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5536>
72. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами : Закон України №1219 від 29 грудня 2015 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
73. Опендата бот - сервіс моніторингу реєстраційних даних українських компаній та судового реєстру для захисту від рейдерських захоплень і контролю контрагентів. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/business-growth-in-war>
74. Офіційний сайт Міністерства фінансів України Доходи зведеного бюджету України 2014-2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/2023/>

ДОДАТКИ

Додаток А

S0111006

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	44463423
-----------------------------	----------

Додаток 2
до Наказового положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25
"Спрощена фінансова звітність"
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність мікропідприємства

Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
	2023	01	01
Підприємство ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "МЕДИЧНИЙ ЦЕНТР "ЗІРКА" за ЄДРПОУ	44463423		
Територія Шевченківський район, м. Київ за КАТОТТГ ¹	UA80000000001078669		
Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю за КОПФГ	240		
Вид економічної діяльності Спеціалізована медична практика за КВЕД	86.22		
Середня кількість працівників, осіб	6		
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком			
Адреса, телефон 01054, місто Київ, вул.Тургенєвська, будинок 38,	0508377107		

1. Баланс **Форма N 1-мс** Код за ДКУД **1801006**
на **31.12.2022** р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Основні засоби:	1010	0	147.5
первісна вартість	1011	0	158.3
знос	1012	(-)	(10.8)
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	0	147.5
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	184	43.1
Поточна дебіторська заборгованість	1155	173.8	154.9
Гроші та їх еквіваленти	1165	13.4	33.8
Інші оборотні активи	1190	0	3.4
Усього за розділом II	1195	371.2	235.2
Баланс	1300	371.2	382.7

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Капітал	1400	1	1
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-44.4	0.5
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	-43.4	1.5
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
товари, роботи, послуги	1615	4.6	28.4
розрахунками з бюджетом	1620	0	2.8
розрахунками зі страхування	1625	0	0
розрахунками з оплати праці	1630	0	0

Інші поточні зобов'язання	1690	410	350
Усього за розділом III	1695	414.6	381.2
Баланс	1900	371.2	382.7

2. Звіт про фінансові результати

за Рік 2022

Стаття	Код рядка	Код за ДКУД	
		1801007	1801007
		За звітний період	За попередній період
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1561.6	0
Інші доходи	2160	0	0
Разом доходи (2000 + 2160)	2280	1561.6	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(257.4)	(-)
Інші витрати	2165	(1254.2)	(44.4)
Разом витрати (2050 + 2165)	2285	1511.6	44.4
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	50	-44.4
Податок на прибуток	2300	(5.1)	(-)
Витрати (доходи), які зменшують (збільшують) фінансовий результат після оподаткування	2310	-	-
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300 - (+) 2310)	2350	44.9	-44.4

Керівник

(підпис)

Головний бухгалтер

(підпис)

Гайдар І.Г.

(ініціали, прізвище)

Коваль Ю.О.

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ ТА ПРАВА
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

**ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS, FINANCE AND LAW
IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**30 травня 2023 р.
May 30, 2023**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ФІНАНСІВ
ТА ПРАВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

**ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS, FINANCE AND
LAW IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**30 травня 2023 р.
May 30, 2023**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Актуальні проблеми економіки, фінансів та права в умовах сучасних викликів: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 30 травня 2023 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2023. Ч. 2. 59 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економіки, фінансів та права в умовах сучасних викликів» з:

Вінницький національний аграрний університет
ВП НУБІП України «Бережанський агротехнічний інститут»
Державний торговельно-економічний університет
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»
Західноукраїнський національний університет
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Західноукраїнського національного університету
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Київський національний університет технологій та дизайну
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
Криворізький національний університет
Львівський національний університет імені Івана Франка
Міжнародна благодійна організація «Екологія-Право-Людина»
Національна академія внутрішніх справ
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Національний транспортний університет
Національний університет «Одеська політехніка»
ННІ «Каразінська школа бізнесу»
Одеський національний економічний університет
Полтавський державний аграрний університет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Університет імені Альфреда Нобеля
Університет митної справи та фінансів
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Харківський національний університет внутрішніх справ

**Черкаський державний бізнес коледж
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича**

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, фінансів та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; економіки сільського господарства і АПК; економіки торгівлі та послуг; економіки природокористування; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; розвитку продуктивних сил і регіональної економіки; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; менеджменту; логістики та транспорту; історії та теорії держави та права, філософії права; конституційного права, муніципального права, міжнародного публічного права; житлового права; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

**ЗМІСТ
CONTENTS**

СЕКЦІЯ 13. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА SECTION 13. DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR, SOCIAL ECONOMICS AND POLICY	7
<i>Перепельчук Т. В., Ігнатенко Д. Ю.</i> АНАЛІЗ ДИНАМІКИ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ У 2015 – 2022 РР.	7
СЕКЦІЯ 14. ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА SECTION 14. HISTORY AND THEORY OF STATE AND LAW, PHILOSOPHY OF LAW	9
<i>Біла А. В., Тодорошко Т. А.</i> ПРАВО ЯК ЕФЕКТИВНИЙ РЕГУЛЯТОР СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН В ПОВСЯКДЕННОМУ ЖИТТІ	9
СЕКЦІЯ 15. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ SECTION 15. ACCOUNTING, ANALYSIS, AND AUDIT	11
<i>Кощинець М. І.</i> СУДОВА БУХГАЛТЕРІЯ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ	11
<i>Марчук У. О., Коваль Ю. О.</i> РОЗВИТОК ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ	13
<i>Рожельюк В. М., Денчук П. Н.</i> ОБЛІКОВО-СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ БІЗНЕСУ	15
<i>Тарасюк С. О.</i> АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ СП ТОВ «НИВА ПЕРЕЯСЛАВЩИНИ»	17
СЕКЦІЯ 16. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ SECTION 16. FINANCE, BANKING, INSURANCE	20
<i>Пастухов Д. А.</i> МЕХАНІЗМ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ	20
<i>Погорільська В. В.</i> УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	22
<i>Попович Д. В., Пилат М. В.</i> СТРАХОВИЙ РИНОК: ВИКЛИКИ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	24

<i>Тутов Д. О., Курганська Е. І.</i> ВПЛИВ ПОДАТКІВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	27
СЕКЦІЯ 17. МЕНЕДЖМЕНТ SECTION 17. MANAGEMENT	30
<i>Білоусова П. В.</i> ВАЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОМУНІКАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УКРАЇНІ.....	30
<i>Вінтонюк Ганна-М. В.</i> ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	32
<i>Довгалик Ю. С., Додон О. Д.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	33
<i>Горешнева К. Р., Серета Г. В.</i> ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА HR-БРЕНДУ ОРГАНІЗАЦІЇ	35
<i>Креховець О. В., Галушка Д. Ю.</i> ПРОЦЕС УХВАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ В СУЧАСНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ	37
<i>Опеля М. Р.</i> ПРОЦЕС КОМУНІКАЦІЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ.....	38
<i>Продіус О. І., Вікаренко В. Р.</i> ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ... ..	40
<i>Саннікова Л. В., Сакун Л. М.</i> РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ ЗМІНАМИ	43
<i>Станьковська І. М., Станьковський Т. В.</i> КОМУНІКАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ ПРОЦЕСІВ.....	44
<i>Чопко Н. С., Швець В. С.</i> ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	46
СЕКЦІЯ 18. ЛОГІСТИКА ТА ТРАНСПОРТ SECTION 18. LOGISTICS AND TRANSPORT	48
<i>Коп'як Н. В., Кухарчук В. І.</i> АНАЛІЗ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ТРАНСПОРТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ПРИМІСЬКИХ ЗОН	48

СЕКЦІЯ 19. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО SECTION 19. CONSTITUTIONAL LAW, MUNICIPAL LAW, PUBLIC INTERNATIONAL LAW.....	51
<i>Мельниченко Н. С.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	51
СЕКЦІЯ 20. ЖИТЛОВЕ ПРАВО SECTION 20. HOUSING LAW	54
<i>Соза Відал А. К.</i> ПРИНЦИПИ ЖИТЛОВОГО ПРАВА	54
СЕКЦІЯ 21. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО SECTION 21. ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS, FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW.....	56
<i>Баран С. І.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГУЛЮЄ ПРИЙНЯТТЯ ТА ОСКАРЖЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ МІСЦЕВИХ РАД.....	56
<i>Котерлін І. Б., Гуляк К. В.</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ	58

УДК 657.330.334.012

Марчук У. О.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу

Коваль Ю. О.

магістр 5 курс,

Національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РОЗВИТОК ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Протягом багатьох років еволюції формування суб'єктів малого підприємництва (далі – СМП), можна спостерігати зміни в їх ролі, структурі та впливу на економічний розвиток, від важливої частини локальних господарських систем до ключових драйверів інноваційного росту та стійкого розвитку. Суб'єкти малого підприємництва зростають у сучасному світі, особливо в контексті стимулювання інноваційного розвитку і творчого підходу до бізнесу.

Розвиток суб'єктів малого підприємництва в Україні потребує активного впровадження міжнародних передових практик та досвіду. Для успішного розвитку суб'єктів малого підприємництва в Україні необхідно впроваджувати передовий міжнародний досвід. Зокрема, це включає створення сприятливого підприємницького середовища, яке сприяє росту та розвитку малого бізнесу. Для цього необхідно спрощувати адміністративні процедури, зменшувати бюрократичні перешкоди та забезпечувати швидко та ефективно підтримку підприємців.

Як зазначає Ольвінська Ю.О., важливою проблемою для розвитку малого підприємництва в Україні є низький рівень інфраструктурного розвитку [3, с. 120]. Для підтримки малого бізнесу необхідно інвестувати у розвиток транспортної, енергетичної, комунікаційної та інформаційно-комунікаційної інфраструктури. Це створить сприятливі умови для підприємств, забезпечить зручний доступ до ринків збуту та ресурсів, а також покращить комунікації і обмін інформацією.

Впровадження сприятливого підприємницького середовища, спрощення адміністративних процедур, підтримка інноваційного підходу та обмін досвідом з міжнародними партнерами можуть сприяти стійкому розвитку та успіху малого бізнесу в Україні.

Підтримка інноваційного підходу виступає найбільшим важелем в сучасному розвитку створення СМП, зазначають Волері Тьєррі та Маццарол Тім [5, с. 380]. Підтримка інноваційного підходу може досягатися шляхом стимулювання впровадження новаторських технологій та підтримки досліджень і розвитку, що сприятиме зміцненню конкурентоспроможності українських підприємств та їхньому успішному входженню на міжнародні ринки. Впровадження міжнародного передового досвіду в розвиток малого підприємництва в Україні є важливим кроком для забезпечення стійкого економічного зростання та підтримки підприємницького духу в країні.

Аналізуючи проблему варто приділити увагу створенню сприятливого підприємницького середовища, для цього Україні варто розглядати передовий досвід інших країн у створенні сприятливих умов для розвитку малого підприємництва, зазначає Мачуський В.В [1]. Це включатиме зменшення податкового тягаря на підприємства, спрощення процедур реєстрації та ліцензування, підвищення доступності фінансування та підтримки підприємницької діяльності.

Звертаючи увагу на такий аспект як спрощення адміністративних процедур, можна зазначити, що Україна має зосередитися на скороченні бюрократичних перешкод, що заважають розвитку малих підприємств, що означає автоматизацію

процесів, впровадження електронного документообігу та забезпечення прозорості та ефективності у взаємодії з державними органами.

Україна повинна сприяти розвитку інноваційного середовища, яке спонукає до створення новаторських ідей та розвитку технологій, зазначають Омеляненко Т.В., Короткова К.О. [2]. Це може бути досягнуто шляхом створення спеціальних інноваційних класів, акселераторів та інкубаторів, а також надання фінансової та консультативної підтримки стартапам та малим підприємствам.

Обмін досвідом не тільки в середині країни, а й за її межами почав набувати все більшої популярності, тому важливо взаємодіяти з міжнародними партнерами такими як: міжнародні організації, бізнес-асоціації та країни, які вже мають успішний досвід у розвитку малого підприємництва. Це також може включати організацію спільних семінарів, тренінгів та конференцій, де експерти з різних країн можуть поділитися своїми знаннями та найкращими практиками. Освіта та навчання підприємців є важливим етапом розвитку малого підприємництва. Створення програм навчання та консалтингових послуг для малих підприємців допомагає підвищити їхні знання та навички у сфері бізнесу. Це може включати навчання фінансовому менеджменту, маркетингу, управлінню ресурсами та іншим ключовим аспектам підприємництва.

Крім того, державі слід створити сприятливі умови для розвитку інноваційних стартапів та малих підприємств, зокрема шляхом надання фінансової та інфраструктурної підтримки. Інвестиційні фонди, інкубатори та акселератори можуть бути важливими інструментами для підтримки молодих інноваційних підприємств, які мають потенціал для швидкого росту та розширення. Стимулювання міжнародної співпраці і партнерства у сфері малого підприємництва може відкрити нові можливості для українських підприємств, зокрема в сфері експорту та входження на міжнародні ринки. Залучення іноземних інвестицій, технологій та ноу-хау може сприяти підвищенню конкурентоспроможності українських малих підприємств і розширенню їх географії діяльності.

Отже, успішне впровадження міжнародних передових практик та досвіду вимагає співпраці між урядом, бізнес-спільнотою, громадськими організаціями та академічними установами. Важливо створити платформи для обміну ідеями, навчання та співпраці, які сприятимуть розвитку малого підприємництва. Розвиток СМП в Україні потребує комплексного підходу, який включатиме впровадження міжнародних передових практик, створення сприятливого підприємницького середовища, спрощення адміністративних процедур та покращення умов доступу до фінансування для малих підприємств.

Загалом, дослідження еволюції формування суб'єктів малого підприємництва має велике значення для розуміння ролі та значущості цього сектора у сучасній економіці, а також для формування ефективних стратегій підтримки та розвитку малого бізнесу. Це дозволить створити сприятливі умови для зростання підприємств, стимулювати інновації, створювати нові робочі місця та сприяти соціально-економічному розвитку. Дослідження в цій сфері необхідне для покращення політики підтримки малого підприємництва та сприяння сталому розвитку економіки.

Список літератури

1. Мачуський В.В. Суб'єкти малого й середнього підприємництва в Європейському союзі й Україні: нормативне визначення та класифікація. 2018. Business Law Electronic Resource URL: <https://www.businesslaw.org.ua/wp-content/sbeu.pdf>

2. Омеляненко Т. В., Короткова К. О. Розвиток малого підприємництва та

малого бізнесу в Україні: чинники впливу та актуальні тенденції. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7584>

3. Ольвінська Ю. О. Напрями удосконалення механізму сприяння розвитку суб'єктів малого підприємництва. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. Вип. 3. С. 117–123. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2950>

4. Krekova M.M., Shevchenko E.V. Shevchenko, Shchinova R.A., Zelinskaya M.V., Akhmadeev A.M. Small business: essence, formation and development. 2016. *International Review of Management and Marketing*. URL: <https://www.econjournals.com>

5. Volery Thierry, Mazzarol Tim The evolution of the small business and entrepreneurship field. 2015. *International Small Business Journal* 33(4): 374–396. DOI: 10.1177/0266242613516139

УДК 657

Рожелюк В. М.

д.е.н., професор,

професор кафедри обліку і оподаткування,
Західноукраїнський національний університет

Денчук П. Н.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет

ОБЛІКОВО-СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТАМИ БІЗНЕСУ

Формування ефективної організації бухгалтерського обліку вимагає врахування низки умов і чинників, а також вимог, які ставляться в сучасних умовах до інформації, яка нею продукується. Важливість врахування цього важеля впливу на економічну ефективність випливає з тези про те, що за різними даними інформація з системи бухгалтерського обліку займає від 70 до 85 % у загальному обсязі інформаційного масиву підприємства. Основні напрями використання облікової інформації охоплюють не лише контроль та оцінку, а й планування. Загалом бухгалтерська інформація, заснована на ефективній організації обліку, є важливою для бізнесу, по-перше, тому, що допомагає менеджерам планувати і контролювати діяльність компанії; по-друге, дає можливість оцінити ситуацію компанії ззовні, що є важливою обставиною для традиційних користувачів.

Досягнення максимальної адаптації організації бухгалтерського обліку до сучасних інформаційних запитів і формування необхідних для різних рівнів управління облікових даних вимагає вжиття заходів для встановлення оптимального рівня їх деталізації. Тому отримати максимально потрібні облікові дані можна лише за допомогою інформаційної технології, яка включає: прийоми, способи і методи застосування засобів обчислювальної техніки при виконанні функцій збору, обробки, зберігання, передачі та використання даних; сукупність методів, способів, прийомів і засобів обробки документованої інформації, включаючи програмні засоби, і регламентованого порядку їх застосування; сукупність способів реалізації інформаційних процесів при виробництві інформаційного продукту; сукупність методів, пристроїв і виробничих процесів, що використовуються людьми для збору, зберігання, обробки та розповсюдження інформації. Хоча інформація про господарську діяльність є безпосереднім підсумком інтелектуальної діяльності процесу